

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
факультет медико-фармацевтичних технологій
кафедра організації та економіки фармації

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: **«АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ СОЦІАЛЬНО-
ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ФАХІВЦІВ»**

Виконала: здобувач вищої освіти
групи Фс18(4,5з)дв-01а
спеціальності 226 Фармація, промислова фармація
освітньої програми Фармація
Ілона ОЛІЙНИК

Керівник: доцент закладу вищої освіти кафедри
організації та економіки фармації, к.фарм.н., доцент
Наталія ТЕТЕРИЧ

Рецензент: доцент закладу вищої освіти кафедри
соціальної фармації, к.фарм.н., доцент
Любов ТЕРЕЩЕНКО

Харків – 2023 рік

АНОТАЦІЯ

Досліджено соціально-психологічні складові показників психологічного захисту фармацевтичних фахівців та сформульовано основні рекомендації стосовно підвищення захисних механізмів психіки фармацевтичних фахівців.

Робота складається зі вступу, експериментальної частини, загальних висновків, переліку використаних літературних джерел, додатків. Робота викладена на 64 сторінках, проілюстрована 10 таблицями й 35 рисунками, містить 39 джерел літератури, з яких 6-іноземні.

Ключові слова: фармацевтична діяльність, фармацевтичні фахівці, психологічний захист, ресурсність, стресостійкість.

ANNOTATION

The socio-psychological warehouses have been studied and shown the psychological protection of pharmaceutical pharmaceuticals and the main recommendations have been formulated for the improvement of the mental mechanisms of pharmaceutical pharmaceuticals.

The work consists of an introduction, experimental part, general conclusions, list of used literature sources, applications. The work is presented on 64 pages, illustrated with 10 tables and 35 figures, contains 39 sources of literatures, 6 of which are foreign.

Key words: pharmaceutical activity, pharmaceutical specialists, psychological protection, resource, stress resistance.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ.....	9
1.1. Обґрунтування поняття «психологічний захист» та визначення основних підходів до його трактування.....	9
1.2. Ключові чинники психічної нестабільності.....	12
1.3. Основні механізми психологічного захисту.....	14
Висновки до першого розділу.....	18
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕДУРИ ТА ЕТАПІВ ЕКСПЕРИМЕНТУ ЩОДО ДОСЛІДЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ.....	19
2.1. Послідовність етапів діагностики показників психологічного захисту.....	19
2.2. Характеристика респондентів, задіяних в експериментальній частини кваліфікаційної роботи.....	20
2.3. Процедура та характеристика експериментальної частини дослідження.....	22
Висновки до другого розділу.....	31
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ СКЛАДОВИХ ПОКАЗНИКІВ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ФАХІВЦІВ.....	32
3.1. Визначення рівня ресурсної складової фахівців, як одної із визначальних ознак їх психологічного захисту.....	32
3.2. Дослідження впливу індексу ресурсності респондентів на інші показники їх психологічного захисту.....	34

3.3. Основні рекомендації щодо покращання психологічного захисту фармацевтичних фахівців.....	59
Висновки до третього розділу.....	62
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
ДОДАТКИ.....	

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ПЗ – психологічний захист

ВР – індекс ресурсності

К – конфронтація

Д – дистанціювання

С – самоконтроль

ПСП – пошук соціальної підтримки

ПВ – прийняття відповідальності

ВУ – втеча-уникнення

ПВП – планування вирішення проблем

ПП – позитивна переоцінка

ВСТУП

Актуальність теми. Складні сучасні умови життєдіяльності та праці, які наразі існують в Україні, виводять проблему психологічного захисту кожного громадянина на одне із провідних місць за актуальністю досліджень.

Особливого значення при питанні стосовно психологічного захисту набуває для працівників, задіяних у професіях за типом «людина-людина», адже вони безпосередньо працюють із людьми та потерпають від додаткового впливу життєвих негараздів через глобальні соціальні та фінансово-економічні потрясіння та військових дій, а й часто піддаються негативному суб'єктивному впливу при виконанні професійних обов'язків.

До професій вищезначеного типу відносять і професійну діяльність сучасного фармацевтичного фахівця, психічне здоров'я якого залежить не лише від стану показників, які зумовлюють рівень його психологічного захисту, а й, ступеня конструктивності таких захистів нервової система. Адже вираженість деяких захисних механізмів, навпаки, може зашкодити психіці фахівця, що негативним чином також відобразиться й на фармацевтичній допомозі у цілому.

Саме тому дослідження основних показників соціально-психологічного захисту фармацевтичних фахівців наразі набуває особливої актуальності та є одним із пріоритетних питань досліджень.

Мета дослідження полягає в дослідженні основних показників соціально-психологічного захисту фармацевтичних фахівців.

Завдання дослідження.

1. Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення проблеми соціально-психологічного захисту.
2. Обґрунтувати поняття «психологічний захист» та дослідити основні підходи до його трактування.
3. Навести ключові чинники, які обумовлюють психічну нестабільність.

4. Охарактеризувати основні механізми психологічного захисту.
5. Представити ключові етапи та процедуру експериментальної частини стосовно дослідження показників психологічного захисту.
6. Встановити показники особистісних ресурсів досліджуваних фармацевтичних фахівців, як однієї із визначальних властивостей їх психологічного захисту.
7. Проаналізувати вплив ресурсної складової досліджуваних на інші показники їх психологічного захисту.
8. Сформулювати основні рекомендації стосовно підвищення захисних механізмів психіки фармацевтичних фахівців.

Предмет дослідження. Предметом дослідження були соціальні та психологічні чинники, які характеризують соціально-психологічний захист фармацевтичних фахівців.

Об'єктом дослідження є соціально-психологічний захист фармацевтичних фахівців.

Методами дослідження були наступні: дослідження наукових праць, присвяченим проблемам психологічного захисту, порівняння, систематизація, узагальнення отриманих даних з проблеми дослідження, інтерпретація отриманих експериментальних даних стосовно ключових чинників соціально-психологічного захисту. Методами дослідження були наступні: психологічна методика Н. Водоп'янова, М. Штейна «Втрати та придбання персональних ресурсів» (тест ВППР); опитувальник Р. Лазаруса, С. Фолкмана «Способи долаючої поведінки» (СДП); опитувальник Т. Холмса, Р. Раге «Встановлення рівня опору стресовим ситуаціям та методика Г. Келлерманом та Х. Конте «Індекс життєвого стилю».

Практичне значення отриманих даних за темою кваліфікаційної роботи полягає у тому, що у цілому вони можуть бути впроваджені у практичній діяльності фармацевтичних фахівців та дозволять загалом поліпшити їх захисні резерви.

Наукова новизна. Уперше здійснено вичерпну й безпристрасну оцінку особистісних чинників фармацевтичних фахівців, які характеризують рівень та стан їх соціально-психологічного захисту, а також представлено ключові напрямки щодо його підсилення.

Апробація результатів дослідження та публікації. Результати дослідження доповідались на VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Технологічні та біофармацевтичні аспекти створення лікарських препаратів різної направленості дії», яка відбулась 24-25 листопада 2022 р. (м. Харків, Україна).

Кваліфікаційна робота складається з трьох основних розділів, а також висновків по кожному з них, загальних висновків за темою кваліфікаційної роботи та списку використаних літературних джерел. Кваліфікаційна робота представлена на 64 сторінках та проілюстрована 10 таблицями та 35 рисунками.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ

1.1. Обґрунтування поняття «психологічний захист» та визначення основних підходів до його трактування

Відомо, що у разі попадання людини у складні життєві ситуації, на яку вона не може впливати – стреси, невдачі, внутрішні та зовнішні суперечності, неприємні думки, тобто такі, які викликають стійкі почуття негативних емоцій, а саме: гнів, сором, сум тощо, то її психіка починає захищатись від негативних емоційних переживань, тобто спрацьовує психологічний захист.

Психологічний захист виступає відповідною системою захисних психологічних бар'єрів, які захищають людину від травмуючої негативної інформації, що відбивається і є неусвідомленими [3,6,20,33,35].

Психологічний захист послаблює конфлікт всередині особистості і регулює поведінку людини. Так вона легше пристосовується до вимог навколишнього світу, завдяки чому її психіка врівноважується.

Захист працює на несвідомому або підсвідомому рівні. Механізми психологічного захисту не є вродженими – вони формуються при соціалізації людини з дорослішанням.

Основоположною функцією психологічного захисту є зниження інтенсивності емоційного напруження, яке виникає внаслідок виникнення тривожного стану особистості в несприятливих для неї ситуаціях.

Таким чином, психологічний захист є, як правило, часто неусвідомлюваним процесом усунення або послаблення психікою людини негативних або неприйнятних емоційних переживань [7,12,13,17,19, 32-35].

Необхідно відмітити, що психологічний захист зазвичай поєднує в собі як позитивні, так і негативні наслідки для психіки людини.

В якості позитивних наслідків захисні реакції психіки людини усувають або послаблюють напруження від негативних емоцій.

Негативність наслідків психологічного захисту полягає в тому, що вони, як правило, не вирішують самої проблеми, а навпаки, в разі домінування деструктивних механізмів психічного захисту, часто можуть ускладнювати їх.

Негативні сторони психологічного захисту ґрунтуються на спотворенні прийняття реальності, патологічній активності та самообмані.

Отже, основним завданням психологічного захисту є відокремлення свідомості людини від негативних та травмуючих її переживань.

У відповідності до впливу на проблему особистості психологічний захист має 2 різновиди (рис.1.1) [7,12,21,22,24,32,37,38].

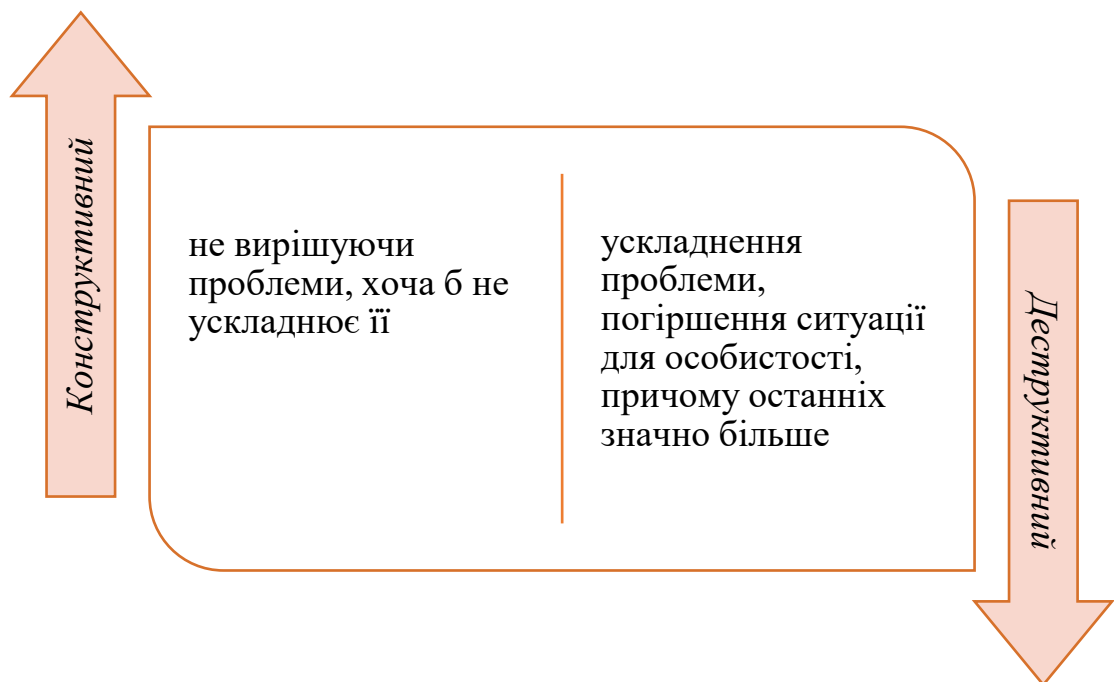

Рис. 1.1 Характеристика різновидів психологічного захисту

Необхідним є відмітити, що у більшості випадків вагома структура психологічного захисту зводиться науковцями до захисних механізмів психіки. При цьому єдиного підходу стосовно класифікації захисних механізмів психіки наразі не вироблено.

Основоположні підходи до трактування поняття «психологічний захист» представлено в таблиці 1.1 [18,24,32].

Таблиця 1.1

**Головні підходи до розуміння поняття психологічного захисту
особистості**

Автори підходу	Трактування поняття
Ф. Басін, В. Е. Рожнов	Психологічний захист – це психічна діяльність, спрямована на спонтанне усунення наслідків психічної травми
В. М. Банщиків	Психологічний захист – це окремі випадки відношення особистості хворого до травматичної ситуації або хвороби, що вразила його
В. М. Воловик, В. Д. Вид	Психологічний захист – це механізм компенсації психічної недостатності
Р. А. Зачепицький	Психологічний захист – це пасивно-оборонні форми реагування в патогенній життєвій ситуації
В. Н. Цапкін	Психологічний захист – це способи репрезентації перекрученого змісту
О. В. Чумакова	Психологічний захист – це вироблена в онтогенезі стратегія несвідомого викривлення афективних і когнітивних аспектів тих ситуацій, які несуть загрозу сформованої картини світу
В. А. Ташликов	Психологічний захист – це механізм адаптивної перебудови сприйняття й оцінки, що виступає у випадках, коли особистість не може адекватно оцінити почуття занепокоєння, викликане внутрішнім або зовнішнім конфліктом, і не може впоратися зі стресом
Л.Р. Гребенников	Психологічний захист – це послідовне викривлення когнітивної та афективної складових образу реальної ситуації з метою послаблення емоційної напруги
О. О. Іллюк	Психологічний захист – це сукупність мимовільних та усвідомлених психічних процесів і способів розумової діяльності, практичних дій щодо трансформації й оптимізації відображення захисної та руйнівної дії об'єктивної реальності у межах відповідності суспільного буття інтересам людини, що проявляється у душевних переживаннях та перманентно впливає на внутрішню силу, яка спонукає до дій
І. В. Тонконогий	Психологічний захист – це способи переробки інформації в мозку, що блокує загрозову інформацію

Отже, психологічний захист являє собою низку специфічних прийомів задля зниження рівня неприємних переживань.

Головним завданням психологічного захисту є витіснення суперечливої і негативної інформації із свідомості, що здійснюється за рахунок перебудови внутрішніх установок, зміни складових власних переконань, виробленні нових стратегій поведінки, поглядів та цілей.

Таким чином, механізми психологічного захисту убезпечують подальший розвиток емоційного напруження, яке може спричинити психічну травму людини [1,4,23,29,30,36].

1.2 Ключові чинники психічної нестабільності

Ключовою основою щодо визначення видів психологічного захисту виступає положення стосовно єдності та боротьби протилежностей щодо захисного і руйнівного впливу об'єктивної реальності на життєдіяльність суб'єкта.

Слід відмітити, що система психологічного захисту є суто індивідуальною та реалізується підсвідомо. Відповідним індикатором, який засвідчує рівень відповідності захисту до своїх функцій є рівень проявів тривожності та страхів людини.

Таким чином, захисні механізми особистості спрямовують свою дію проти відповідного типу фрустраторів (рис. 1.2), [14,27,28, 38].

У загальному розумінні фрустрація (з лат. Frustratio – «розлад планів», «знищення задумів») є відповідним психічним станом особистості, яка виникає в ситуації реальної або ймовірної неможливості задоволення ним певних потреб.

З іншої точки зору фрустрацію можна розуміти як невідповідність бажань суб'єкта його наявним можливостям, що може розглядатися ним як певною мірою травмуючою ситуацією.

Як нами зазначалось, більшість дослідників розглядають захисні психологічні механізми в якості психічної адаптації за рахунок підсвідомої переробки інформації, що надходить, в процесі чого беруть участь усі психічні функції людини (рис. 1.3), [3,12,14,33,36].

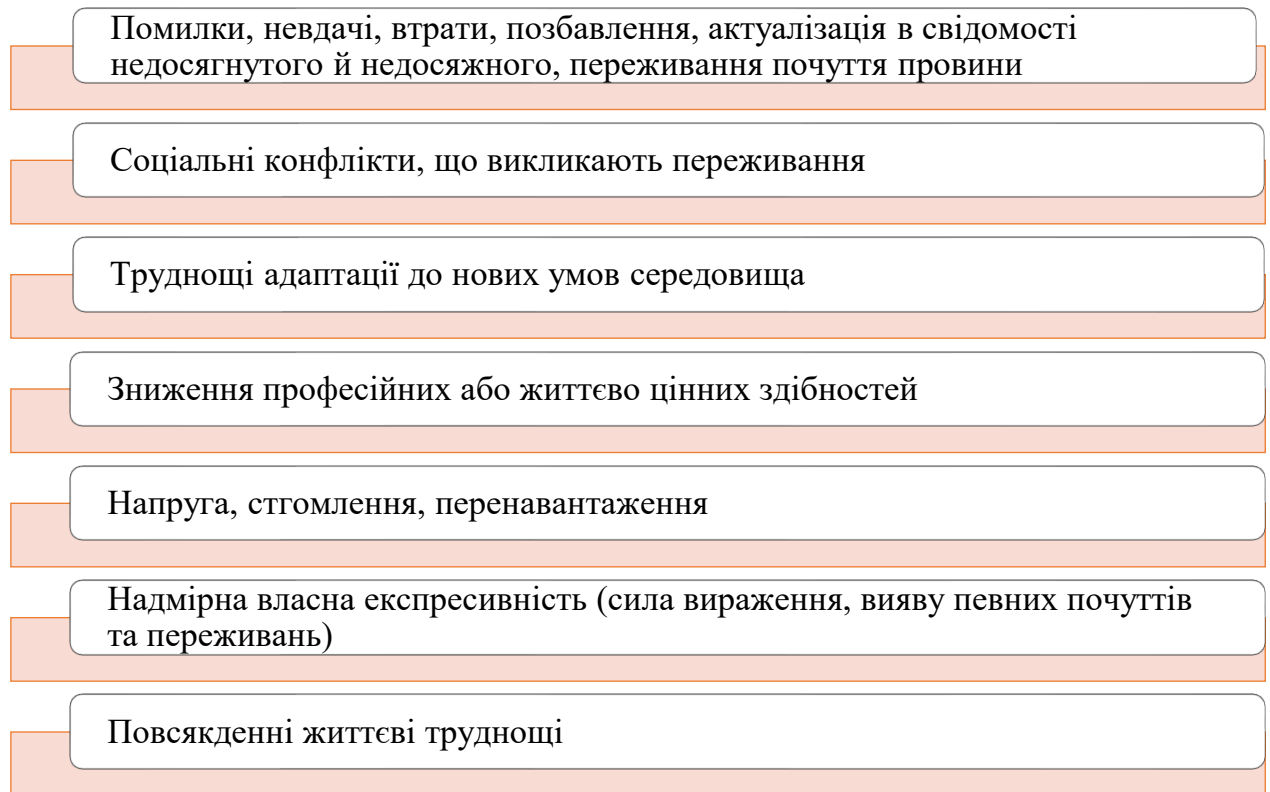

Рис. 1.2 Характеристика ключових показників фрустрації

Рис. 1.3 Головні психічні функції особистості

Слід відмітити, що в ході реалізації захисних функцій при переживанні негативної життєвої ситуації кожного разу частину роботи в більшій мірі бере на себе якась одна із вищезначених функцій. Захисні механізми, які при цьому актуалізуються в такій складній ситуації, виступають у ролі своєрідних бар'єрів на шляху просування негативної для психіки інформації. В результаті взаємодії із ними негативна для людини інформація або ігнорується, або спотворюється, або фальсифікується.

Таким чином, за рахунок вищезначеного механізму формується специфічний стан особистості, який дозволяє людині зберегти врівноваженість та гармонічність структури власної особистості [12,19,24,31,39].

1.3 Основні механізми психологічного захисту

Як нами вже зазначалось та зважаючи на відсутність єдиного підходу дослідників щодо питання загальної класифікації механізмів психологічного захисту, наразі відсутня узгоджена інформація стосовно кількості таких захисних механізмів та їх змістовного наповнення. В деяких випадках різні дослідники один й той же захист називають по різному, а інколи – декілька різних зводять до одного. При цьому до конструктивних механізмів психологічного захисту відносять компенсацію та сублімацію, до деструктивних, відповідно, такі захисні механізми, як: витіснення, проекція, заміщення, регресія, формування реакції, втеча (рис. 1.4 та 1.5), [2,3,7,21].

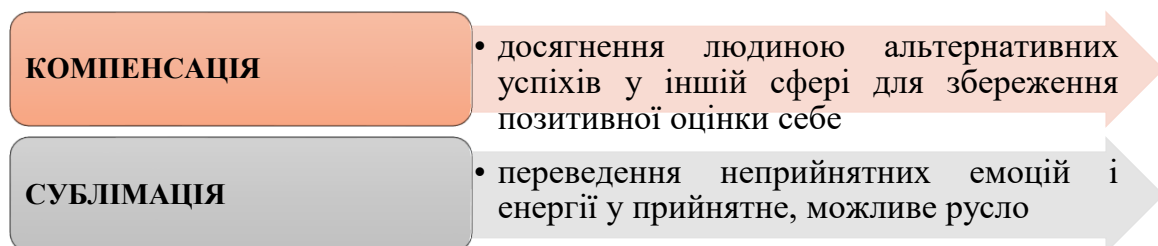

Рис. 1.4 Конструктивні механізми психологічного захисту

Показники деструктивних механізмів психологічного захисту представлено на рис. 1.5, [2,3,7,14,21].

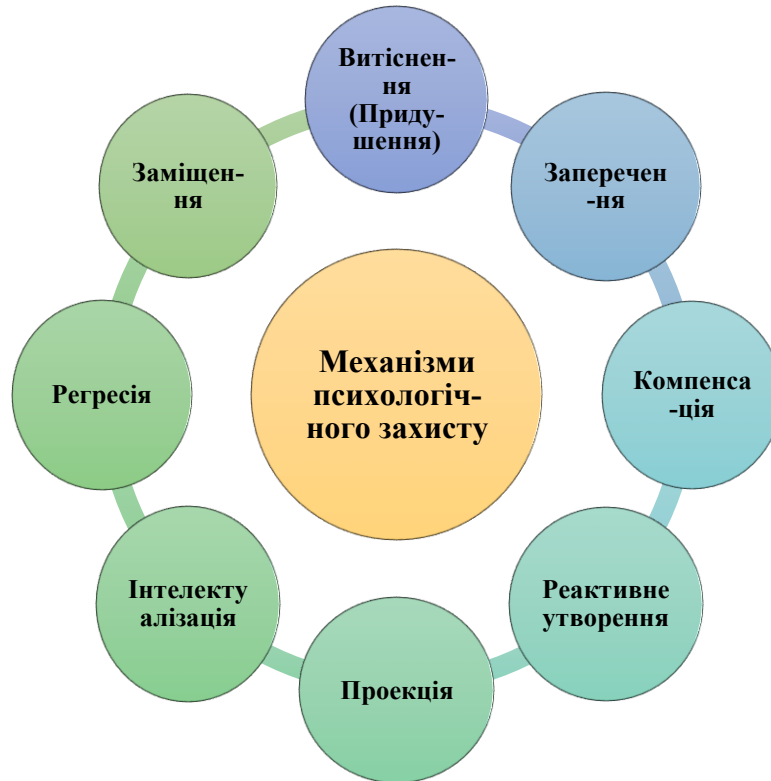

Рис. 1.5 Деструктивні механізми психологічного захисту

Так, процес такого психологічного захисту, як «Витіснення» або «Придушення» полягає в мотивованому усуненні зі свідомості неприємних думок, почуттів або спонукань. При цьому думки і емоції, відправлені в підсвідомість не йдуть з пам'яті, а продовжують впливати на поведінку суб'єкта.

Механізм психологічного захисту «Заміщення» спрямовує емоції від одного об'єкта до іншого, який є більш прийнятним та доступним. Наприклад, свої негативні почуття до роботодавця або колег людина може переносити на членів власної родини.

У разі домінування такого захисного механізму, як «Регресія», поведінці людини властиво неусвідомлене перенесення її на більш ранній рівень

пристосування, що проявляється в збільшені емоційних проблем. Регресія проявляється в реакціях на неприємні події, у ситуаціях підвищеної відповідальності, під час захворювань.

Такий захисний механізм психологічного захисту, як «Інтелектуалізація» проявляється у неусвідомленому прагненні щодо контрольованості емоцій і почуттів, обґрунтовуючи це раціональною інтерпретацією ситуації. При цьому «Інтелектуалізація» підміняє переживання, як почуття роздумами про них.

Під впливом захисного механізму «Проекція» суб'єкт має тенденцію до неусвідомленого перенесення на оточуючих об'єкти почуття, бажання або мотиви, які на свідомому рівні у себе відкидає. Наприклад, таким чином проявляється схильність до звинувачення когось або щось у своїх невдачах. Зазначений механізм часто включається у ранимих і незрілих суб'єктів.

Психологічний захист механізму «Заперечення» полягає у відкиданні думок, почуттів і спонукань, які є неприйнятними для суб'єкта на свідомому рівні. Людина при цьому поводить ся так, ніби проблеми не існує. Заперечення є одним із головних механізмів придушення страху, за допомогою якого можна усунути небезпеку. Найчастіше зустрічається у людей пасивних, інертних та бездіяльних.

Захисний механізм «Компенсація» виявляє несвідому спробу подолати власні реальні або уявні недоліки та компенсувати їх успішністю в чомусь іншому.

Сутність механізму «Реактивне утворення» (Реактивне формування) полягає у реалізації процесу підміни неприйнятних для усвідомлення почуттів і думок перебільшеними протилежними. Наприклад, за перебільшеним ввічливим поведінням може ховатися ворожість [12,13,21,23-25].

Механізми психологічного захисту також розподіляють на примітивні, прикордонні та повноцінні.

Примітивні механізми психологічного захисту (рис. 1.6) перешкоджають особистісному розвитку особистості, переводячи її на більш низький рівень функціонування та сприяють відмові від самореалізації.

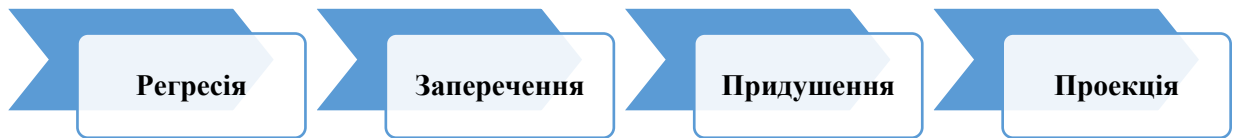

Рис. 1.6 Примітивні захисні механізми особистості

До прикордонних захисних механізмів відносять інтелектуалізацію, відчуження та реактивне утворення.

Повноцінний психологічний захист, як правило, сприяє переходу особистості до нового способу функціонування та розвитку та містить такі захисні механізми, як компенсація, раціоналізація, заміщення та сублімація.

Раціоналізація, яку часто ототожнюють з інтелектуалізацією, є захисним механізмом, який виправдовує думки, почуття та поведінку, яка є неприйнятною. Даний вид захисного механізму в більшій мірі властивий людям з сильним самоконтролем. Реалізація допомагає зберігати самоповагу, уникнути відповідальності й провини [2,5-7,22,25].

Сублімація як механізм психологічного захисту направлена на зняття внутрішнього напруження людини за рахунок перенаправлення її енергії на соціально-прийнятні цілі.

Таким чином, психологічний захист є низкою специфічних прийомів, направлених на зниження рівня переживань, основне завдання якого полягає у витісненні негативної і суперечливої інформації із свідомості, що відбувається за рахунок перебудови установок, зміни складових власних переконань та вироблення нових стратегій, поглядів та цілей.

Отже, механізми психологічного захисту забезпечують зниження потенціалу емоційного напруження, яке може спричинити психічну травму [2,5,22,35].

Висновки до першого розділу

1. Проаналізовано теоретичні підходи до вивчення проблеми соціально-психологічного захисту.
2. Здійснено обґрунтування поняття «психологічний захист» та надано визначення основних підходів щодо його трактування.
3. Наведено характеристику різновидів психологічного захисту.
4. Представлено процес реалізації захисних механізмів психіки.
5. Охарактеризовано ключові механізми психологічного захисту.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕДУРИ ТА ЕТАПІВ ЕКСПЕРИМЕНТУ ЩОДО ДОСЛІДЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ

2.1. Послідовність етапів діагностики показників психологічного захисту

Спираючись на праці, присвячені дослідженню основоположних питань стосовно психологічного захисту, а також враховуючи його важливість для професії фармацевтичного працівника, визначальним завданням на етапі здійснення експериментальної частини нашої кваліфікаційної роботи був ретельний відбір належного методологічного матеріалу, який у повній мірі дозволить розкрити сутність та зміст поставленої проблеми.

Таким чином, у ході опрацювання даної проблеми нами було окреслено провідні напрямки здійснення експериментального дослідження, результати застосування якого, на нашу думку, дозволять найширше розкрити основні соціально-психологічні чинники, які характеризують психологічний захист, а також проаналізувати їх можливий взаємний вплив одне на одне.

Основні напрямки практичного експерименту представлено на рисунку 2.1.

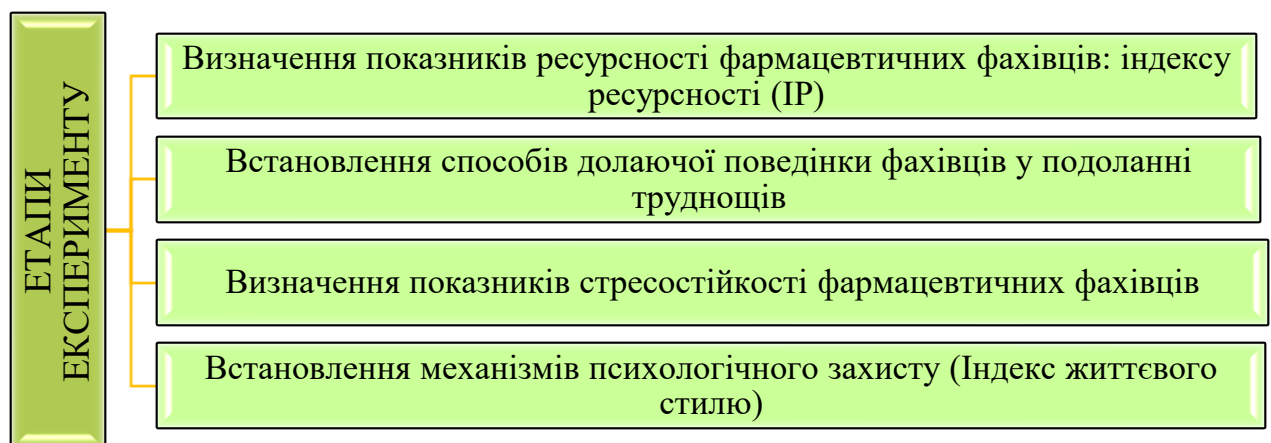

Рис. 2.1 Послідовність та характеристика експериментальної частини кваліфікаційної роботи

Таким чином, представлені напрямки та порядок проведення експериментальної частини нашої кваліфікаційної роботи дозволять всебічно та ґрунтовно визначити та проаналізувати основоположні характеристики та складові психологічного захисту фармацевтичних фахівців.

Результатом теоретичної та практичної роботи є формулювання головних напрямків підвищення психологічної стійкості досліджуваних фахівців.

2.2. Характеристика респондентів, задіяних в експериментальній частині кваліфікаційної роботи

Реалізація поставленої мети нашої кваліфікаційної роботи вимагала здійснення організації та подальшого проведення психологічне опитування фармацевтичних фахівців за спеціально відібраними для визначених завдань психологічними методиками.

В експериментальній частині було задіяно 30 фармацевтичних фахівців аптечної мережі «Мед-сервіс» м. Кременчук, які, згідно із визначеним порядком проведення експерименту, надали відповіді на 4 психологічні методики, які визначають структуру психологічної стійкості та змістовно характеризують її складові.

Основну частину респондентів, задіяних в експерименті, склали представниці жіночої статі – 26 фармацевтичних працівників (86,7%), 4 фахівців, відповідно – чоловічої статі (13,3%) – рис. 2.2.

Вельми інформативним в питанні вивчення психологічної стійкості є врахування віку досліджуваних, який був наступним: 25-30 років – 2 фахівців (6,7%); 31-35 років – 8 фахівців (26,7%); 36-40 років – 7 респондентів (23,3%); 41-45 років – 5 спеціалістів (16,7%); 46-50 років – 4 опитаних (13,3%); більше 50 років – 4 опитаних (13,4%) – рис. 2.3.

Гендерні показники респондентів

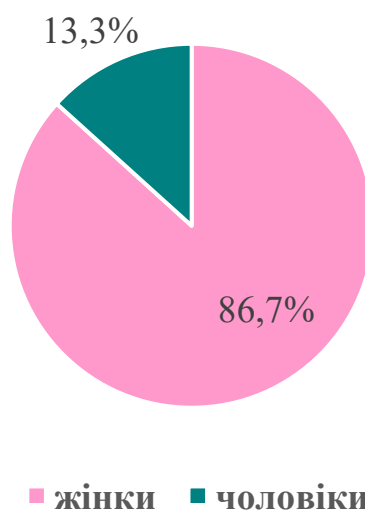

Рис. 2.2 Показники досліджуваних за гендерною ознакою

Вікові показники респондентів

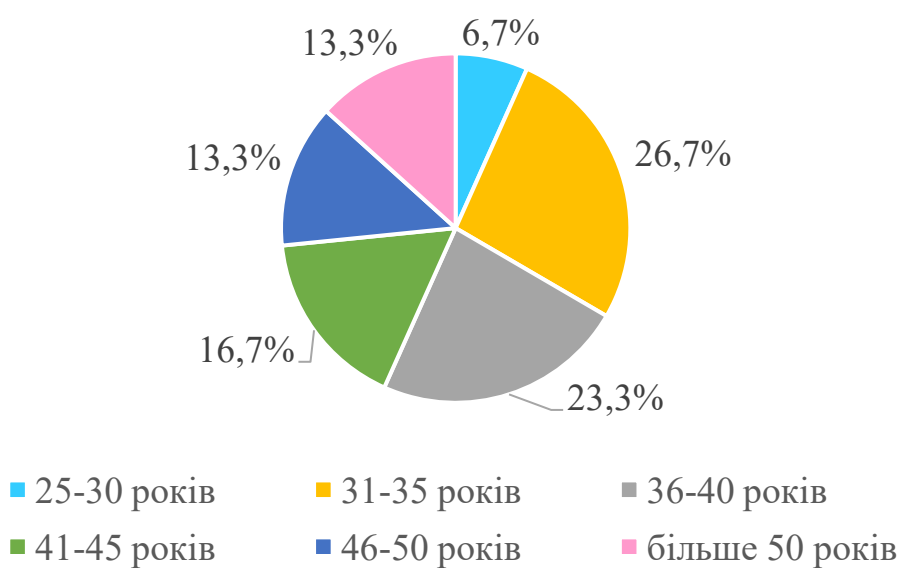

Рис. 2.3 Вік досліджуваних

Не менш важливим є й значення показників щодо тривалості професійної діяльності фахівців, які були наступними: до 5 років – 3 опитаних (10%); 5-10 років – 9 опитаних (30%); 10-15 років – 9 опитаних (30%); 15-20

років – 4 опитаних (13,3%); більш, ніж 20 років – 5 опитаних (16,7%) – рис. 2.4.

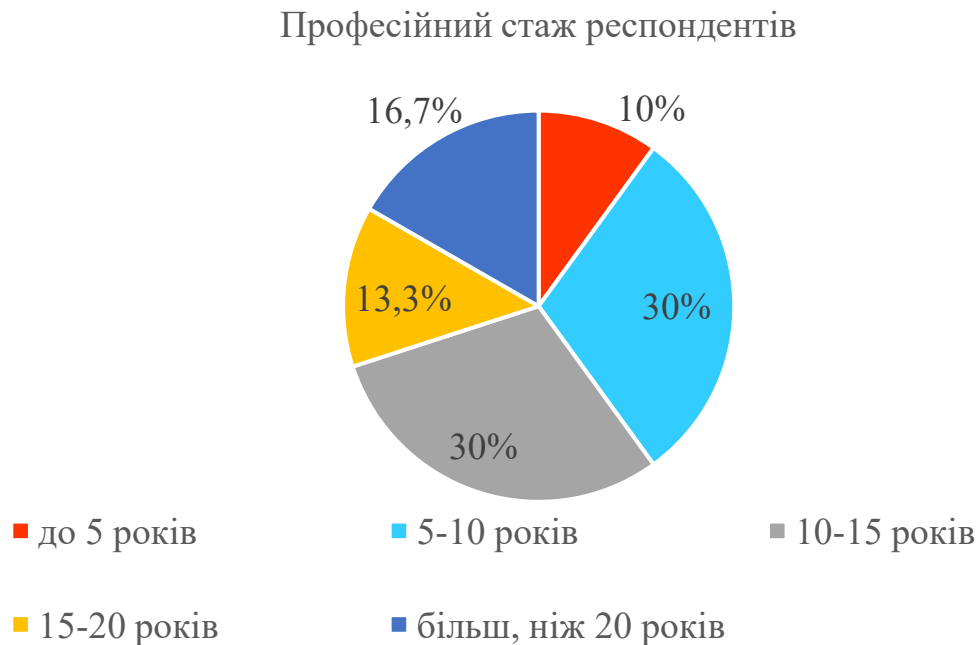

Рис. 2.4 Тривалість трудового стажу респондентів

Отже, отримання даних щодо віку та тривалості професійної діяльності досліджуваних надають змоги всебічно підійти до проблеми вивчення психологічного захисту.

2.3 Процедура та характеристика експериментальної частини дослідження

Під час аналізу літературних джерел, присвячених дослідженню феномену соціально-психологічного захисту у цілому, нами були окреслені основні напрямки експериментальної частини кваліфікаційної роботи, згідно з якими були застосовані психологічні інструменти дослідження поставленої мети.

Такими інструментами виступили наступні психологічні методики дослідження, як:

1. Опитувальник «Втрати та придбання персональних ресурсів» (тест ВППР) Н. Водоп'янова, М. Штейна [15,16].
2. Методика «Способи долаючої поведінки» (СДП) Р. Лазаруса, С. Фолкмана [8].
3. Психологічний опитувальник Т. Холмса / Р. Раге, призначений для визначення рівня опору стресовим ситуаціям та соціальної адаптації [10,11].
4. Методика «Індекс життєвого стилю» Р. Плутчика у співавторстві з Г. Келлерманом та Х. Конте. Даний опитувальник використовують для діагностики різних механізмів психологічного захисту [9,26].

В цілому за підсумками проведення експериментальної частини нашої кваліфікаційної роботи для подальшого аналізу й інтерпретації отриманих значень було прийнято 120 заповнених тестових бланків здобувачів вищої фармацевтичної освіти – в однаковій кількості по 30 правильно заповнених тестових листів з кожної із 4 обраних опитувальників).

На початковому етапі експериментальної частини кваліфікаційної роботи нами було обрано психологічний опитувальник Н. Водоп'янова, М. Штейна «Втрати та придбання персональних ресурсів» – (тест ВППР).

Даний опитувальник дозволяє діагностувати співвідношення та динаміку персональних ресурсів досліджуваних за певний заданий часовий проміжок. Особистісні ресурси при цьому виступають тим основоположним складовим та цінним джерелом для людини, що в значній мірі допомагає людині адаптуватися до стресових ситуацій та у цілому характеризує їх соціально-психологічний захист.

Слід відмітити, що у контексті даного психологічного опитувальника ВППР ресурси слід розуміти як значні матеріальні так і нематеріальні засоби (рис. 2.5), а також зовнішні та внутрішні атрибути життя людини (рис. 2.6-2.7).

Зазначений тест допомагає здійснити оцінку тимчасової (за останній рік-два) взаємодії втрат та придбань особистісних ресурсів. Опитуваний при

цьому також може задати будь-який часовий інтервал життя від півроку і більше.

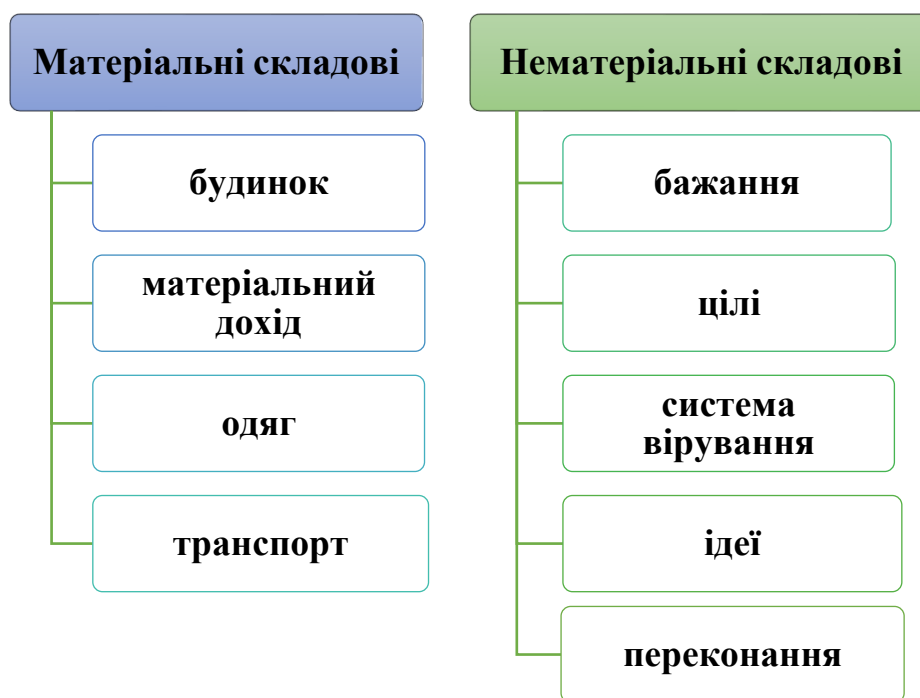

Рис. 2.5 Ключові показники матеріальних та нематеріальних ресурсів особистості

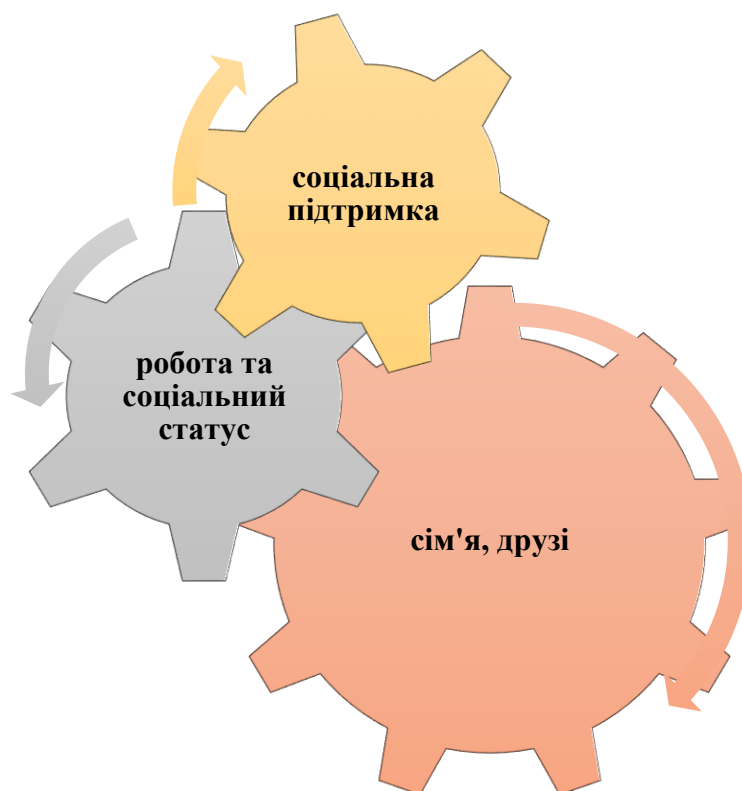

Рис. 2.6 Зовнішні атрибути ресурсності

Слід відмітити, що опитувальник ВППР та був розроблений на підставі ресурсної концепції психологічного стресу С. Хобфолла, відповідно до якої психологічний стрес та ризик виникнення та розвитку певної хвороби з'являється при порушенні балансу між втратою та придбанням персональних ресурсів.

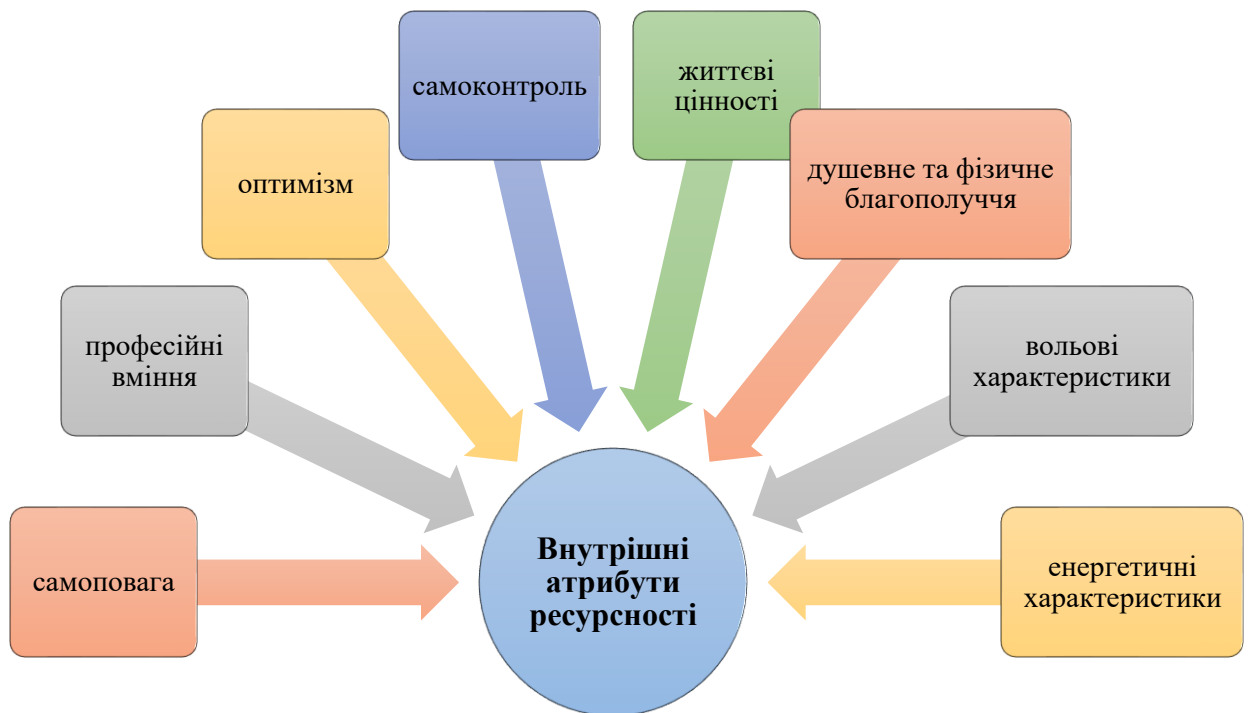

Рис. 2.7 Основні показники внутрішніх атрибутів ресурсності

Психологічний стрес розвивається у ситуаціях трьох типів: ситуації, що становлять загрозу втрати ресурсів; ситуації фактичної втрати ресурсів; ситуації відсутності адекватного відшкодування витрачених ресурсів, коли вкладення особистих зусиль або неможливе для досягнення бажаного результату, або значно перевищує отримуваний результат.

Таким чином, у ході тестування дослідним фахівцям пропонувалось заповнити дві частини опитувальника, за результатами якого нами визначалась рівень їх переживань щодо можливих втрат та придбань. Оцінка ступеня напруженості переживань респондентів за кожним пунктом опитувальника здійснювалась за 5-бальною шкалою таким чином: 1 бал –

«немає такого відчуття»; 2 бали – «переживання малою мірою»; 3 бали – «переживання середнього ступеня»; 4 бали – «переживання значною мірою»; 5 балів – «переживання дуже сильне».

За підсумками тестування нами було підраховано індекс ресурсності (ІР) як окреме від поділу суми балів «придбань» у сумі балів «втрат» (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Тестові норми для опитувальника ВППР

Рівень ресурсності - баланс між придбаннями та втратами	Значення індексу ресурсності (ІР)
Низький	<0,8
Середній	0,8-1,2
Високий	>1,2

Таким чином, оцінка вищезначених ресурсів досліджуваних, які прямо та опосередковано допомагають їм долати реальні та передбачувані складні життєві етапи, значною мірою свідчитиме про їх соціально-психологічний захист (СПЗ).

Наступною методикою, яка висвітлює основні критерії СПЗ досліджуваних, була методика Р. Лазаруса, С. Фолкмана «Способи долаючої поведінки» (СДП), призначена для визначення відповідних способів (копінг механізмів (стратегій) у подолання труднощів у різних життєвих сферах.

Відповідна методика допомагає дослідити додання суб'єктом життєвих перешкод за допомогою 8 стратегій (стилів поведінки). При цьому вона показує, наскільки часто використовується кожна з копінг стратегій і наскільки ефективно.

У ході опитування респондентами було надано відповіді на 50 тверджень опитувальника, кожне з яких відображає певний спосіб поведінки у скрутній чи проблемній ситуації (рис. 2.8).

За підсумками тестування нами було обраховано бали за кожною із досліджуваних шкал згідно із пропонованим ключем методики.

Згідно із рекомендаціями опитувальника отримані в ході тестування показники в подальшому трактувались за шкалами за сумарним балом наступним чином: 0-6 – низький рівень напруженості; 7-12 – середній; 13-18 – висока напруженість копіngu.

Рис. 2.8 Характеристика досліджуваних щкал за методикою Р. Лазаруса, С. Фолкмана

Таким чином, у загальному контексті подолання відповідних життєвих труднощів напряду пов'язане із внутрішніми резервами особистості та характеризує СПЗ людини в цілому.

Великого значення в питанні вивчення психологічного захисту мають показники стресостійкості досліджуваних. Саме тому на подальшому етапі експерименту нами було застосовано психологічної методики Т. Холмса, Р. Раге, призначеного для виявлення показників їх стійкості до стресових та тривожних ситуацій, що також є одним із визначальних чинників, які свідчать про психологічний захист.

Отже, дана методика містить 43 поширених життєвих подій, які є тією чи іншою мірою стресовими для респондентів та які здатні викликати негативні емоційні стани, призводити до появи тривожності, депресії, неврозу тощо.

Обробка отриманих результатів проводилася згідно з ключем опитувальника і полягала у підрахунку балів досліджуваних. При цьому інтерпретація отриманих значень є наступною: менше 150 балів – дуже велика стійкість до стресу; від 150 до 199 балів – велика; від 200 до 299 балів – порогова; 300 балів і більше – низький рівень.

Завершальною методикою, задіяною нами в експерименті, стала методика «Індекс життєвого стилю» Р. Плутчика у співавторстві з Г. Келлерманом та Х. Конте. Даний опитувальник використовують для діагностики різних механізмів психологічного захисту, які розвиваються у людини з самого дитинства задля стримування негативних проявів та регуляції певної емоції.

Слід відмітити, що всі захисні механізми у своїй основі мають механізм придушення, необхідний для пригнічення почуття страху. Авторами передбачається, що існує вісім базисних захистів, тісно пов'язаних з вісьмома базисними емоціями.

Даний опитувальник призначений для діагностики механізмів психологічного захисту особистості та містить 97 тверджень. За результатами тестування за методикою вимірюються вісім видів захисних механізмів, кожному з яких відповідають від 10 до 14 тверджень, що описують особистісні реакції людини на різноманітні життєві ситуації.

За підсумками тестування підраховується кількість позитивних відповідей за кожною з 8 шкал відповідно до ключа методики.

За даною методикою досліджувані шкали є наступними:

- «Придушення (Витіснення)»;
- «Заміщення»;

- «Регресія»;
- «Інтелектуалізація»;
- «Проекція»;
- «Заперечення»;
- «Компенсація»;
- «Реактивне утворення» (рис. 2.9).

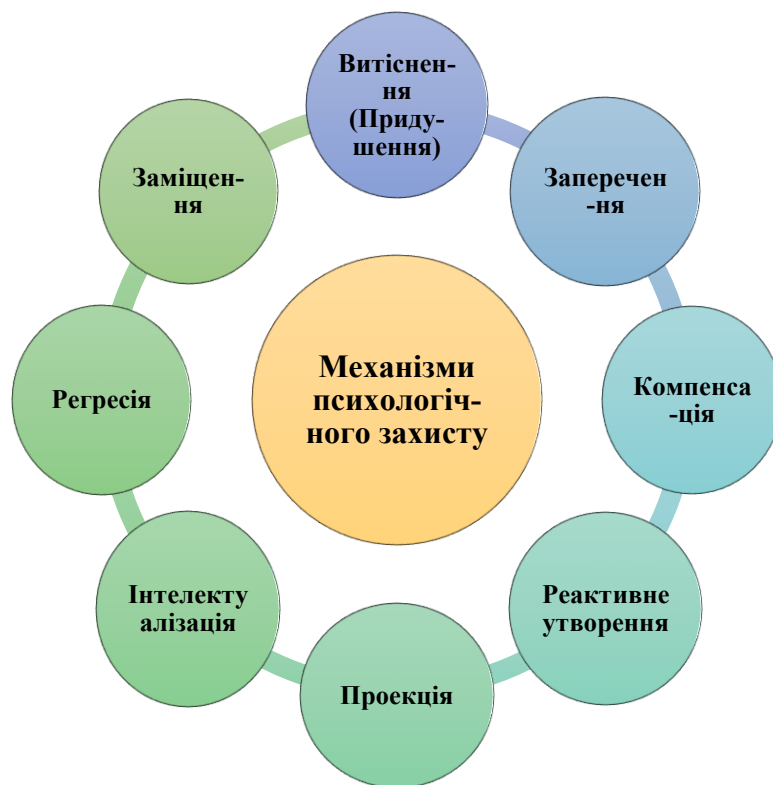

Рис. 2.9 Характеристика механізмів психологічного захисту

Таким чином, існування захисту дозволяє людині опосередковано виміряти рівні внутрішнього особистісного конфлікту. Таким чином, люди, які є в меншій мірі адаптованими до непередбачуваних та складних ситуаціях, повинні використовувати захист більшою мірою, ніж адаптовані індивідууми. При цьому захисні механізми спрямовано на зведення до мінімуму негативних проявів, які особливо травмують людину. Певні переживання людини переважно пов'язані з внутрішніми чи зовнішніми конфліктами, станами її тривоги або дискомфорту. Захисні механізми при цьому допомагають зберегти

стабільність своєї самооцінки, уявлень про себе та про зовнішній світ. Окрім цього, вони також можуть виступати в ролі відповідних буферів, здатних уповільнити сильні життєві розчарування та загрози.

Навпаки, коли адаптаційні резерви людина не здатні впоратися із тривогою або сильним страхом, захисні механізми спотворюють реальну дійсність з метою збереження її психічного здоров'я.

Висновки до другого розділу

1. Наведено характерні етапи, процедуру та порядок здійснення експерименту стосовно встановлення ключових чинників соціально-психологічного захисту фармацевтичних фахівців.
2. Приведено характеристику фахівців, задіяних у ході виконання експериментальної частини кваліфікаційної роботи.
3. Обґрунтовано важливість відбору психологічного інструментарію щодо вивчення показників психологічного захисту досліджуваних.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ СКЛАДОВИХ ПОКАЗНИКІВ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ФАХІВЦІВ

3.1 Визначення рівня ресурсної складової фахівців, як одної із визначальних ознак їх психологічного захисту

Отримані значення проведеного опитування фармацевтичних фахівців за психологічним тестом Н. Водоп'янова, М. Штейна «Втрати та придбання персональних ресурсів» представлено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Показники ресурсності фармацевтичних фахівців

№ з/п	Σ за шкалою «Втрати»	Σ за шкалою «Придбання»	Показник ІР (Σ шкали «Придбання» / Σ шкали «Втрати»)	Значення індексу ресурсності (ІР)		
				Низький ІР (< 0,8)	Середній ІР (0,8-1,2)	Високій ІР (більше 1,2)
1	81	74	0,9		✓	
2	69	78	1,1		✓	
3	75	109	1,5			✓
4	57	64	1,1		✓	
5	69	51	0,7	✓		
6	65	73	1,1		✓	
7	77	122	1,6			✓
8	86	63	0,7	✓		
9	82	56	0,7	✓		
10	89	126	1,4			✓
11	62	75	1,2		✓	
12	73	81	1,1		✓	
13	75	54	0,7	✓		
14	81	72	0,9		✓	
15	89	102	1,1		✓	
16	68	97	1,4			✓
17	83	89	1,1		✓	
18	85	112	1,3			✓
19	71	53	0,7	✓		

Продовження таблиці 3.1

20	74	82	1,1		✓	
21	69	79	1,1		✓	
22	65	82	1,3			✓
23	76	85	1,1		✓	
24	83	96	1,2		✓	
25	81	94	1,2		✓	
26	72	86	1,2		✓	
27	69	51	0,7	✓		
28	91	114	1,3			✓
29	69	51	0,7	✓		
30	74	65	0,9		✓	

Результати проведеного тестування (табл. 3.1) показали, що лише 7 респондентів (23,3%) мають високий показник ІР. Це свідчить про достатню збалансованість життєвих розчарувань та досягнень таких фахівців. Вони мають достатньо високий адаптаційний потенціал особистості, що допомагає їм бути більш зосередженими та зібраними у стресових життєвих ситуаціях.

Більшість опитаних фахівців – 16 респондентів (53,3%) мають середні значення ІР.

Зауважимо, що на відміну від фахівців із високими значеннями ІР зазначені респонденти мають більшу стресову вразливість. У таких фахівців «придбання» ресурсів за своїм позитивним впливом не є в достатній мірі пропорційним ресурсних «втрат» особистості. Вочевидь, що це сприяє, насамперед, підвищенню процесу накопичення адаптаційних можливостей задля ймовірної готовності до майбутніх несприятливих життєвих обставин.

Низький рівень ресурсних можливостей зафіксовано у 7 респондентів (23,3%).

Слід відмітити, що ця категорія респондентів є найбільш вразливою до стресових ситуацій, вони часто підпадають під вплив психологічного

стресу, який є наслідком порушення балансу втрат та придбань ресурсів особистості, тобто їх соціально-психологічний захист перед стресовими та конфліктними ситуаціями є вкрай низьким через недостатній рівень стійкості до стресів та адаптаційних можливостей.

Також необхідно зазначити, що ці фахівці, як правило, є недостатньо задоволеними якістю свого життя та, ймовірно, є емоційно виснаженими (рис. 3.1).

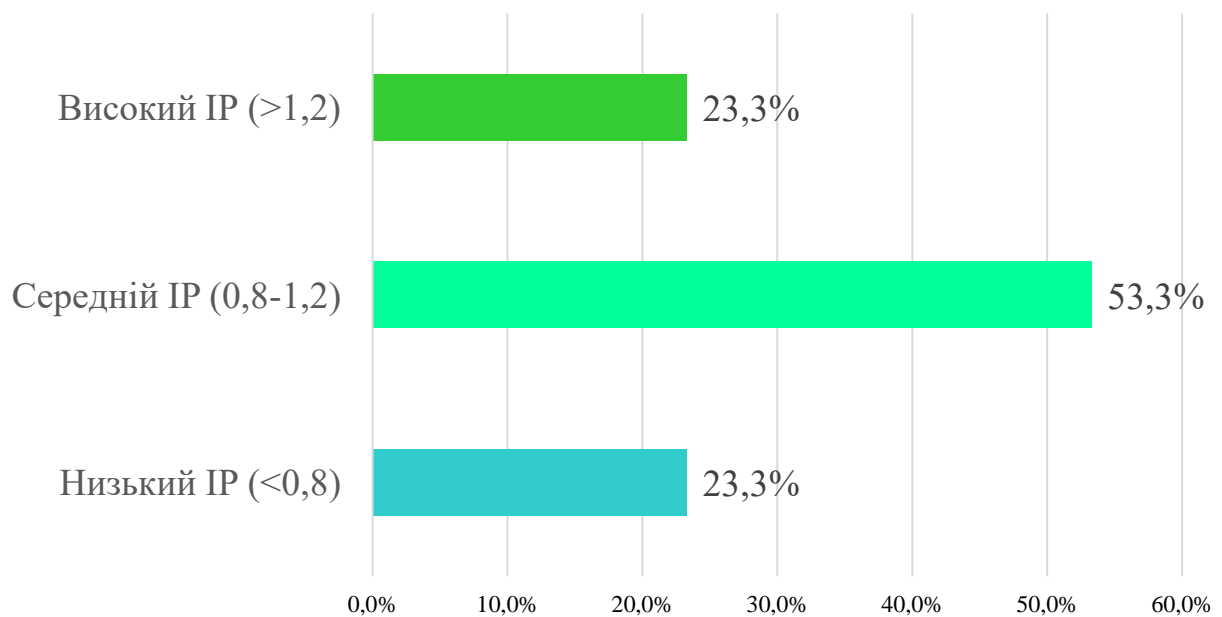

Рис. 3.1 Показники індексу ресурсності (ІР) респондентів за методикою Н. Водоп'янова, М. Штейна

3.2 Дослідження впливу індексу ресурсності респондентів на інші показники їх психологічного захисту

Результати тестування за наступним психологічним опитувальником Р. Лазаруса «Способи долаючої поведінки» представлено в таблицях 3.2-3.4.

Таблиця 3.2

**Показники за тестом Р. Лазаруса «Копінг стратегія долаючої поведінки»
фахівців із високими значеннями ІР**

№ з/п	Конфронтаційний Копінг (КК)		Max 18 балів
	Низький рівень напруженості	Середній рівень	0-6 балів
			7-12 балів
			13-18 балів
			Max 18 балів
			0-6 балів
			7-12 балів
			13-18 балів
			Max 21 бал
			0-7 балів
			8-14 балів
			15-21 балів
			Max 18 балів
			0-6 балів
			7-12 балів
			13-18 балів
			Max 12 балів
			0-4 балів
			5-8 балів
			9-12 балів
			Max 24 бали
			0-8 балів
			9-16 балів
			17-24 балів
			Max 18 балів
			0-6 балів
			7-12 балів
			13-18 балів
			Max 21 бал
			0-7 балів
			8-14 балів
			15-21 балів

Таблиця 3.3

Показники за тестом Р. Лазаруса «Копінг стратегія долаючої поведінки» фахівців із середніми значеннями ІР

№ п/п	Конфронтаційний Копінг (КК)			Max 18 балів																	
	Низький рівень напруженості	Середній рівень	Висока напруженість копінгу	0-6 балів 7-12 балів 13-18 балів																	
I етап	1	11	+	9	+	10	+	15	+	6	+	16	+	8	+	12	+	10	+	15	+
	2	9	+	11	+	11	+	10	+	7	+	14	+	11	+	13	+	11	+	10	+
	3	12	+	8	+	8	+	5	+	5	+	18	+	9	+	7	+	7	+	5	+
	4	6	+	12	+	16	+	11	+	11	+	8	+	16	+	16	+	16	+	11	+
	5	8	+	6	+	13	+	15	+	9	+	7	+	13	+	15	+	13	+	9	+
	6	10	+	10	+	7	+	14	+	4	+	12	+	5	+	9	+	7	+	4	+
	7	9	+	7	+	12	+	6	+	7	+	10	+	12	+	12	+	12	+	6	+
	8	13	+	13	+	8	+	7	+	3	+	19	+	9	+	8	+	8	+	3	+
	9	8	+	9	+	11	+	11	+	8	+	18	+	6	+	10	+	11	+	8	+
10	6	+	5	+	15	+	9	+	10	+	8	+	15	+	19	+	15	+	10	+	
II етап	1	11	+	9	+	10	+	15	+	6	+	16	+	8	+	12	+	10	+	15	+
	2	9	+	11	+	11	+	10	+	7	+	14	+	11	+	13	+	11	+	10	+
	3	12	+	8	+	8	+	5	+	5	+	18	+	9	+	7	+	7	+	5	+
	4	6	+	12	+	16	+	11	+	11	+	8	+	16	+	16	+	16	+	11	+
	5	8	+	6	+	13	+	15	+	9	+	7	+	13	+	15	+	13	+	9	+
	6	10	+	10	+	7	+	14	+	4	+	12	+	5	+	9	+	7	+	4	+
	7	9	+	7	+	12	+	6	+	7	+	10	+	12	+	12	+	12	+	6	+
	8	13	+	13	+	8	+	7	+	3	+	19	+	9	+	8	+	8	+	3	+
	9	8	+	9	+	11	+	11	+	8	+	18	+	6	+	10	+	11	+	8	+
III етап	1	11	+	9	+	10	+	15	+	6	+	16	+	8	+	12	+	10	+	15	+
	2	9	+	11	+	11	+	10	+	7	+	14	+	11	+	13	+	11	+	10	+
	3	12	+	8	+	8	+	5	+	5	+	18	+	9	+	7	+	7	+	5	+
	4	6	+	12	+	16	+	11	+	11	+	8	+	16	+	16	+	16	+	11	+
	5	8	+	6	+	13	+	15	+	9	+	7	+	13	+	15	+	13	+	9	+
	6	10	+	10	+	7	+	14	+	4	+	12	+	5	+	9	+	7	+	4	+
	7	9	+	7	+	12	+	6	+	7	+	10	+	12	+	12	+	12	+	6	+
	8	13	+	13	+	8	+	7	+	3	+	19	+	9	+	8	+	8	+	3	+
	9	8	+	9	+	11	+	11	+	8	+	18	+	6	+	10	+	11	+	8	+
IV етап	1	11	+	9	+	10	+	15	+	6	+	16	+	8	+	12	+	10	+	15	+
	2	9	+	11	+	11	+	10	+	7	+	14	+	11	+	13	+	11	+	10	+
	3	12	+	8	+	8	+	5	+	5	+	18	+	9	+	7	+	7	+	5	+
	4	6	+	12	+	16	+	11	+	11	+	8	+	16	+	16	+	16	+	11	+
	5	8	+	6	+	13	+	15	+	9	+	7	+	13	+	15	+	13	+	9	+
	6	10	+	10	+	7	+	14	+	4	+	12	+	5	+	9	+	7	+	4	+
	7	9	+	7	+	12	+	6	+	7	+	10	+	12	+	12	+	12	+	6	+
	8	13	+	13	+	8	+	7	+	3	+	19	+	9	+	8	+	8	+	3	+
	9	8	+	9	+	11	+	11	+	8	+	18	+	6	+	10	+	11	+	8	+

Продовження таблиці 3.3

11	8		+		11		+		10		+		9		+		5		+		12		+		8		+		13		+	
12	6	+			9		+		17			+	15			+	12			+	15		+		13			+	18			+
13	13			+	8		+		7	+			13			+	4	+			9		+		6	+			6	+		
14	12		+		9		+		12		+		15			+	8		+		11		+		9		+		14		+	
15	10		+		14			+	6	+			10		+		4	+			19			+	7		+		7	+		
16	5	+			6	+			16			+	8		+		10			+	6	+			16			+	17			+
Середні показники	9,1				9,2				11,2				10,8				7,1				12,6				10,2				12,3			

Таблиця 3.4

**Показники за тестом Р. Лазаруса «Копінг стратегія долаючої поведінки»
фахівців із низькими значеннями ІР**

Середні показники	№ з/п	Конфронтаційний Копінг (КК)			Макс 18 балів
		Низький рівень напруженості	Середній рівень	висока напруженість копіngu	
II,6			+		0-6 балів
			+		7-12 балів
			+		13-18 балів
					Макс 18 балів
					0-6 балів
			+		7-12 балів
			+		13-18 балів
8,6					Макс 21 бал
					0-7 балів
			+		8-14 балів
					15-21 балів
					Макс 18 балів
					0-6 балів
			+		7-12 балів
II,1					13-18 балів
					Макс 12 балів
			+		0-4 балів
			+		5-8 балів
					9-12 балів
					Макс 24 бали
			+		0-8 балів
12,4			+		9-16 балів
					17-24 балів
					Макс 18 балів
			+		0-6 балів
			+		7-12 балів
					13-18 балів
					Макс 21 бал
9,4					0-7 балів
					8-14 балів
					15-21 балів

Результати обробки показників за першою шкалою – «Конфронтація» (К), яка характеризує рівень протистояння (протиборства) при виникненні складних життєвих ситуацій, за якого вирішення проблеми здійснюється за рахунок не завжди цілеспрямованої поведінкової активності та часто розглядається як неадаптивна, були такими: низький рівень К характерний для 4 фахівців із високим ІР (57,1%) та 4 спеціалістів із середніми значеннями ІР (25%).

Середні показники за шкалою мають 3 респонденти із високим ІР (42,9%), 10 фахівців із середніми значеннями ІР (62,5%) та переважна частина фахівців із низькими показниками ІР – 5 опитаних (71,4%).

Часто вдаються до конфронтації в складних ситуаціях фахівці з середніми та низькими показниками ІР – в однаковій мірі по 2 фахівці (12,5 та 28,6%% відповідно) – рис. 3.2.

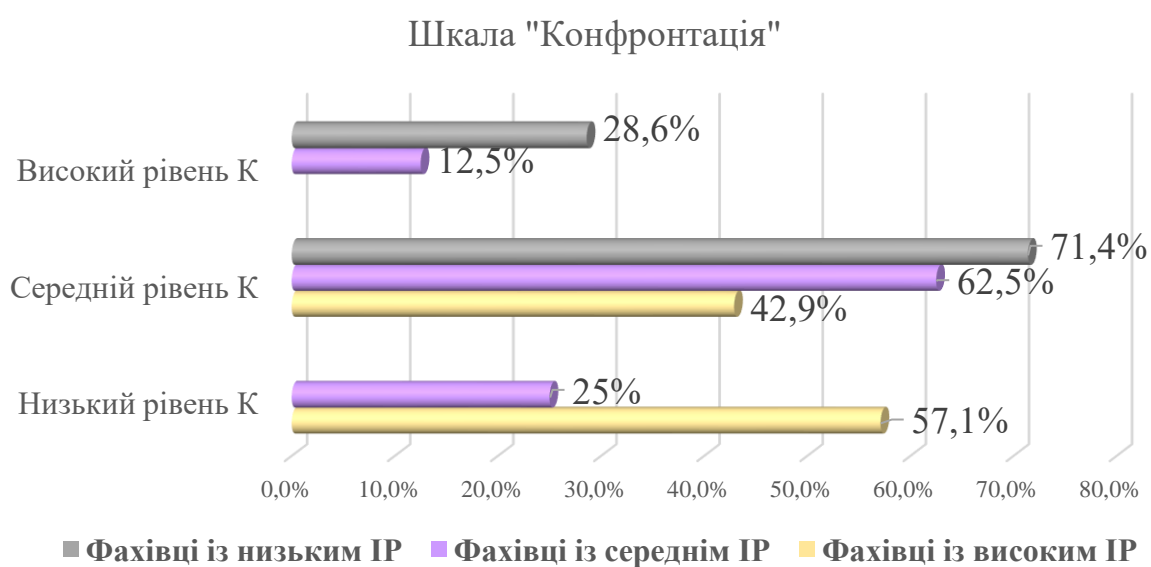

Рис. 3.2 Показники фармацевтичних фахівців за шкалою «Конфронтація» (К)

Наступна досліджувана шкала методики «Дистанціювання» (Д), для якої характерно подолання негативних переживань у зв'язку з виниклою

проблемою за рахунок суб'єктивного зниження її значущості та ступеня емоційної залученості до неї.

Отримані значення за даною шкалою були такими: низький рівень Д характерний для 4 респондентів із високим ІР (57,1%), 3 спеціалістів із середнім значенням ІР (18,8%) та 1 респондента із низьким ІР (14,3%).

Середні значення за шкалою Д характерні для 3 фахівців із високим ІР (42,9%), 11 фахівців із середнім ІР (68,8%) та 3 респондентів із низькими показниками ІР (42,9%).

Високі значення за шкалою Д при цьому притаманні 2 фахівцям із середніми показниками ІР (12,5%) та 3 респондентам із низькими ІР (42,9%) – рис. 3.3.

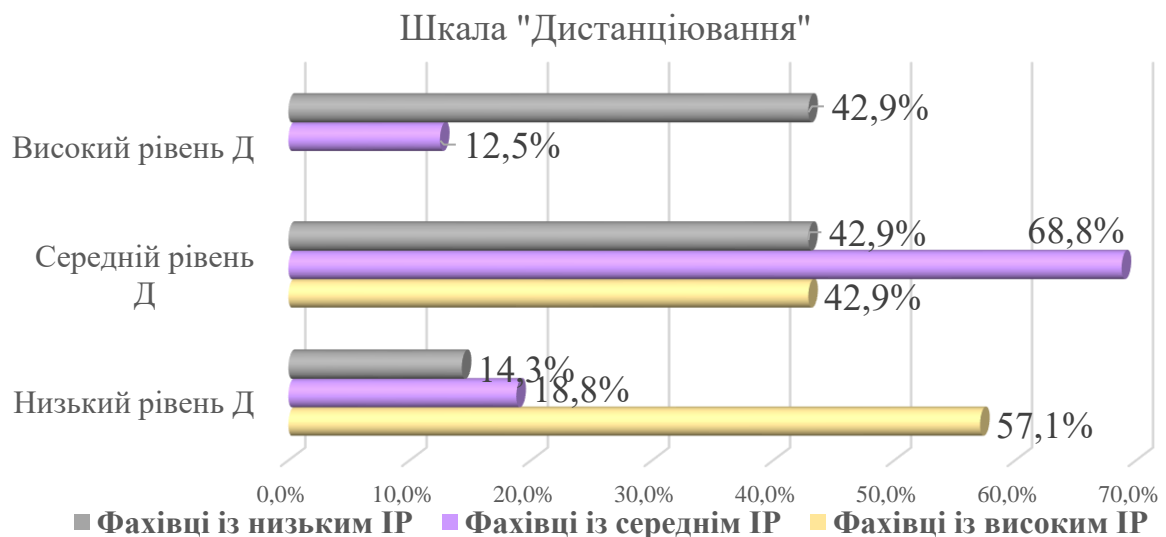

Рис. 3.3 Показники фармацевтичних фахівців за шкалою «Дистанціювання» (Д)

Діагностика наступної шкали «Самоконтроль» (С) висвітлює характер подолання негативних переживань людини у зв'язку з відповідною проблемою за рахунок цілеспрямованого придушення та стримування емоцій, мінімізації їх впливу на сприйняття ситуації та вибір стратегії поведінки, а також засвідчує високий контроль поведінки досліджуваного, тобто його прагнення самовладання.

Таким чином, результати за шкалою С були наступними: Низький рівень самоконтролю в непередбачуваних життєвих обставинах характерний для 3 фахівців із середніми значеннями ІР (18,8%) та 2 фахівців із низькими значеннями ІР (28,6%).

Середній рівень самоконтролю притаманний певною мірою всім фахівцям із різними рівнями ІР: 2 фахівцям з високим ІР (28,6%), більшості респондентів із середнім ІР – 9 опитаних (56,3%) та 5 респондентам із низькими значеннями ІР (71,4%).

Високий рівень самоконтролю при цьому притаманний в більшій мірі фахівцям із високими значеннями ІР, а саме – 5 респондентам (71,4%). Окрім цього, 4 респонденти із середніми значеннями ІР (25%) також мають високі показники самоконтролю.

Натомість серед фахівців із низькими значеннями ІР високих показників самоконтролю не виявлено.

Графічне відображення отриманих результатів тестування за шкалою «Самоконтроль» представлено на рис. 3.4.

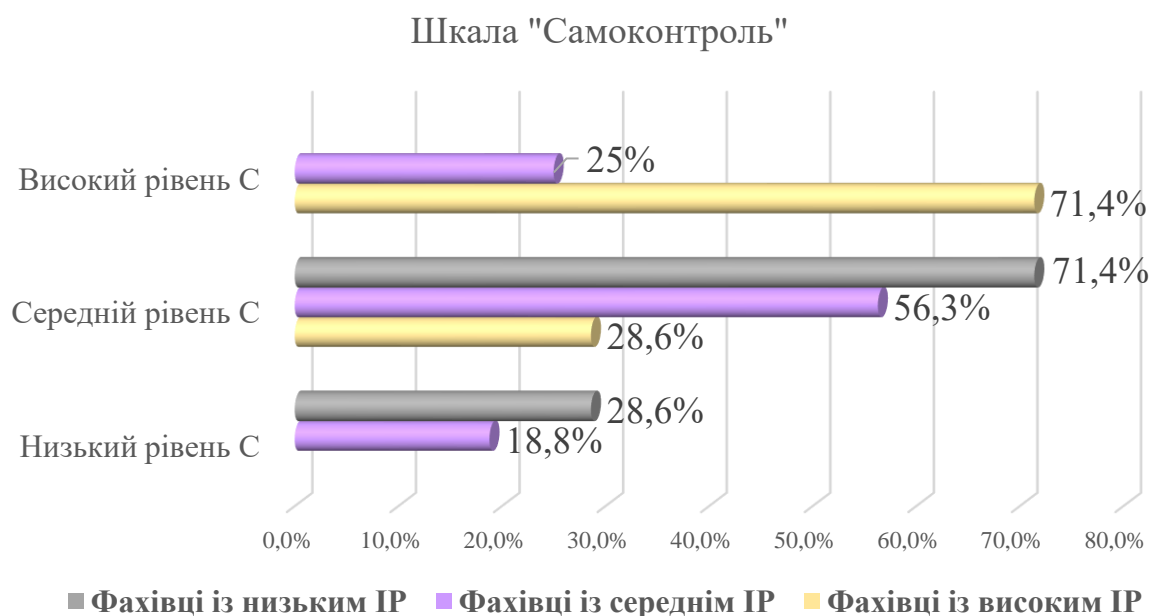

Рис. 3.4 Показники фармацевтичних фахівців за шкалою «Самоконтроль» (С)

Шкала (ПСП) – пошук соціальної підтримки характеризує вирішення проблеми за рахунок залучення зовнішніх (соціальних) ресурсів, пошуку інформаційної, емоційної та дієвої підтримки. Для респондентів із високими показниками за даною шкалою характерна орієнтованість на взаємодію з іншими людьми, очікування підтримки, уваги, поради, співчуття та конкретної дієвої допомоги з їх боку.

Було встановлено, що фахівці із різними ІР в складних життєвих ситуаціях в тій або іншій мірі потребують зовнішньої підтримки з боку оточуючих. Так, високі значення за шкалою ПСП мають 3 фахівців із високим ІР (42,9%), 6 респондентів із середніми показниками ІР (37,5%) та 3 опитаних із низькими показниками ІР (42,9%).

Середні значення за шкалою ПСП мають 4 фахівців із високим ІР (57,1%), половина фахівців із середнім ІР – 8 респондентів (50%) та 4 фахівців із низькими показниками ІР (57,1%).

Натомість низька потреба щодо зовнішньої соціальної підтримки є характерною лише для 2 фахівців із середніми показниками ресурсної активності (12,5%) – рис. 3.5.

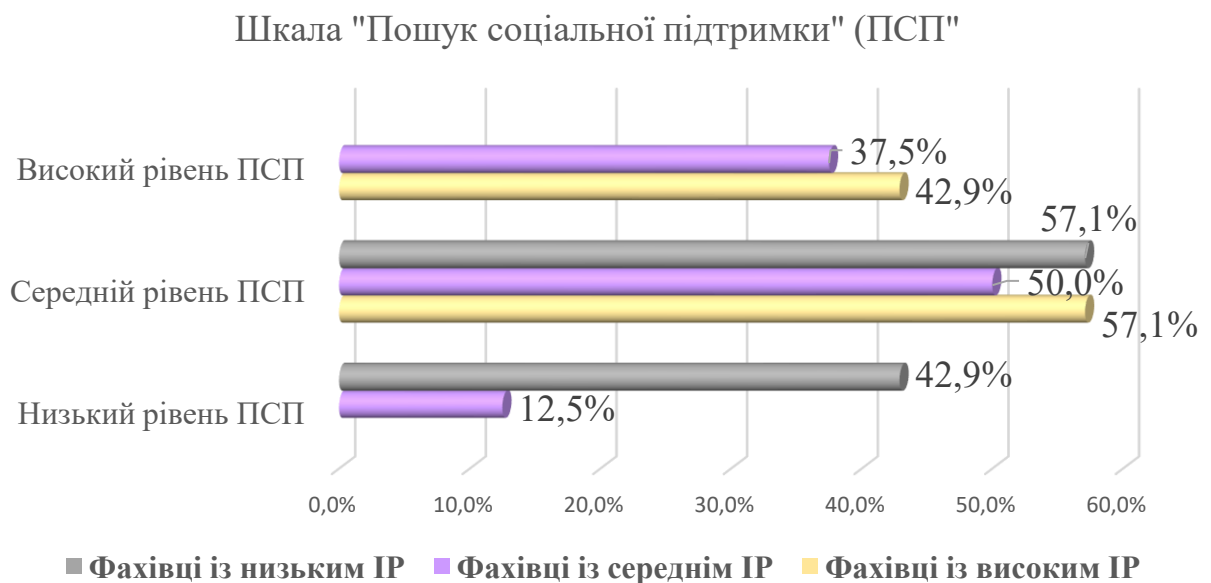

Рис. 3.5 Показники фармацевтичних фахівців за шкалою «Пошук соціальної підтримки» (ПСП)

Наступна шкала – «Прийняття відповідальності» (ПВ) показує рівень визнання суб'єктом своєї ролі у виникненні проблеми та прийняття відповідальності за її вирішення.

Так, високі значення за шкалою мають 5 фахівців із високим значенням ІР (71,4%) та 5 фахівців із середньою ресурсною активністю (31,2%).

Середні показники за шкалою розподілились наступним чином: 2 фахівців із високим ІР (28,6%), 7 фахівців із середнім ІР (43,8%) та 5 фахівців із низьким ІР (71,4%).

Низькі значення за шкалою притаманні 4 респондентам із середніми показниками ІР (25%) та 2 фахівцям із низькими значеннями ІР (28,6%) – рис. 3.6.

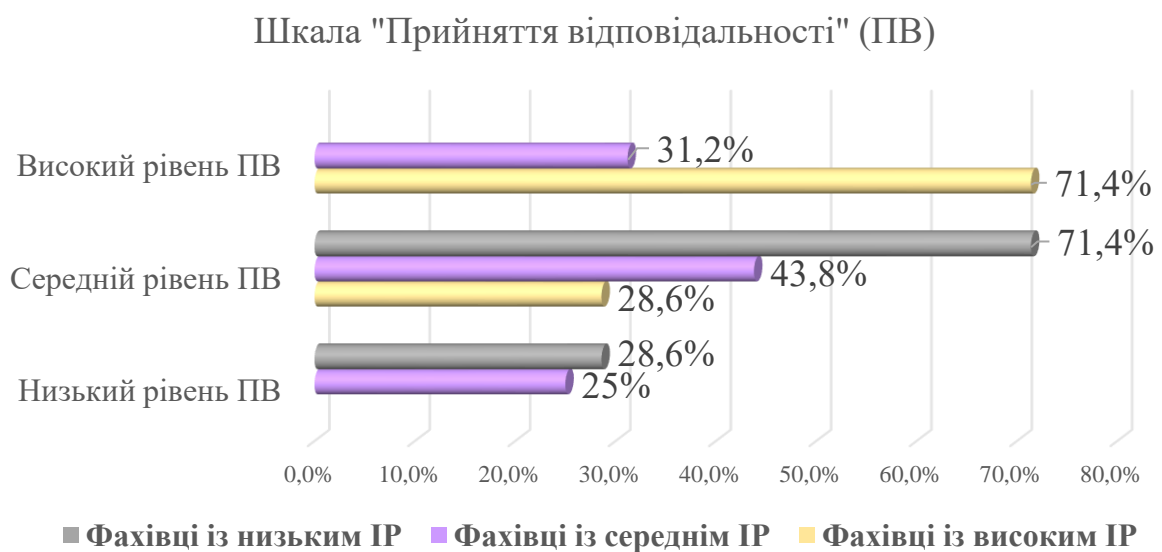

Рис. 3.6 Показники фармацевтичних фахівців за шкалою «Прийняття відповідальності» (ПВ)

Наступна шкала методики «Втеча-уникнення» (ВУ) висвітлює ступінь виразності подолання особистістю негативних переживань у зв'язку з виниклими труднощами за рахунок реагування за типом ухилення, а саме : заперечення проблеми, фантазування, невиправдані очікування, відволікання тощо.

Так, високі значення за даною шкалою притаманні 4 респондентам із середніми показниками ІР (25%) та 1 представнику із низькими показниками ІР (14,3%).

Середній ступінь уникнення проблем властивий 2 фахівцям із високим ІР (28,6%), половини фахівців із середніми показниками ІР – 8 респондентам (50%) та основній частині фахівців із низькими значеннями ІР – 5 опитаним (71,4%).

Показники за шкалою УВ фахівці, які намагаються не уникати проблем, а готові до їх вирішення, були такими: переважна кількість респондентів із високою ресурсною активністю – 5 респондентів (71,4%), чверть респондентів із середніми значеннями ІР – 4 опитаних (25%) та 1 фахівець із низькими значеннями ІР (14,3%).

Таким чином, можемо підсумувати, що незважаючи на можливості ресурсної системи фахівців, практично всі вони в тій або іншій мірі намагаються вирішувати проблеми, що виникають на їх життєвому шляху. Хоча, слід зазначити, що значно краще це виходить у фахівців, які мають високий та середній рівні особистісної ресурсності (рис. 3.7).

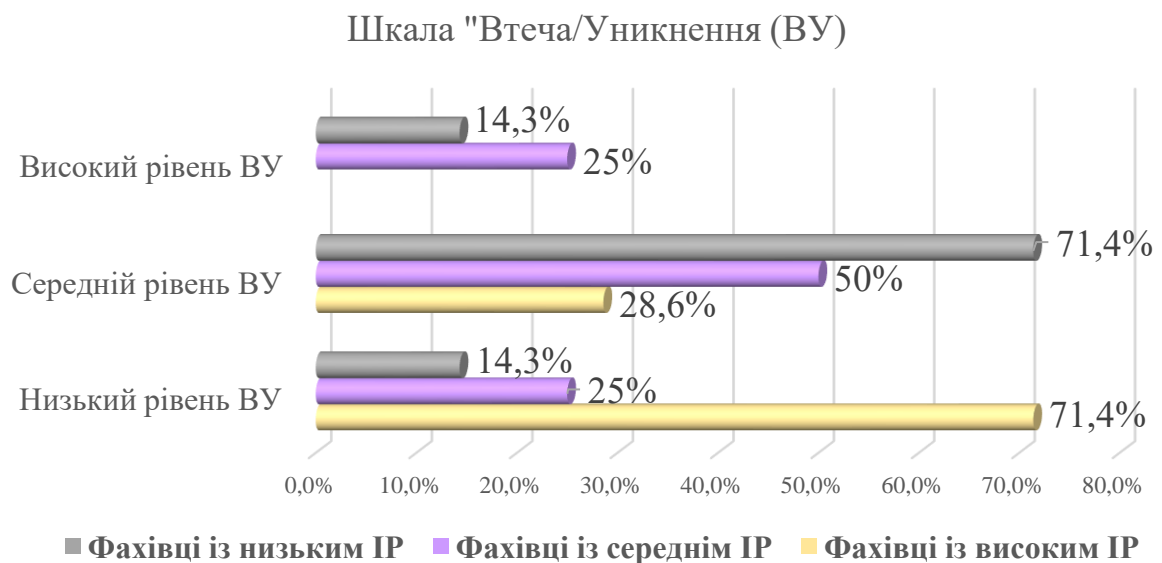

Рис. 3.7 Показники фармацевтичних фахівців за шкалою «Втеча-уникнення» (ВУ)»

Наступна досліджувана шкала методики – «Планування вирішення проблеми» (ПВП) характеризує готовність респондентів до подолання певних виниклих проблем за рахунок цілеспрямованого аналізу відповідної ситуації та розгляду можливих варіантів поведінки, вироблення стратегії вирішення проблеми, планування власних дій з урахуванням об'єктивних умов, минулого досвіду та наявних ресурсів.

Так, високий рівень готовності вирішувати складні життєві ситуації мають 4 фахівців із високим рівнем ІР (57,1%) та 5 фахівців із середніми ІР (31,2%).

Середній рівень готовності демонструють 3 фахівців із високим рівнем особистісних ресурсів (42,9%), половина респондентів із середніми показниками ІР – 8 фахівців (50%) та 3 спеціалістів із низьким рівнем ресурсів (42,9%).

Нарешті знижену готовність до подолання життєвих перешкод мають 3 фахівців із середніми ресурсами (18,8%) та 4 фахівців із низькими показниками ІР (57,1%) – рис. 3.8.

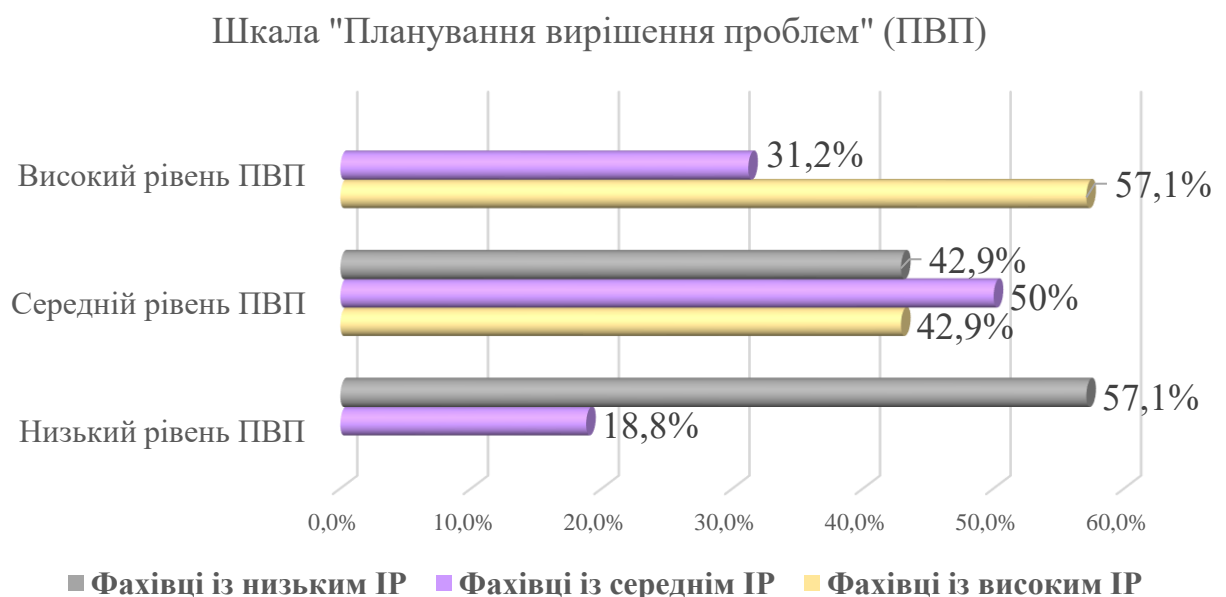

Рис. 3.8 Показники фармацевтичних фахівців за шкалою «Планування вирішення проблем» (ПВП)

Остання шкала даної методики «Позитивна переоцінка» (ПП) характеризує ступінь подолання людиною негативних переживань у зв'язку з проблемою за рахунок її позитивного переосмислення. У такому випадку людина розглядає виниклу проблему як стимул для особистісного зростання, здатна адекватно осмислювати та сприймати відповідну проблемну ситуацію, включивши її у ширший контекст роботи особистості над саморозвитком.

Так, високі показники за шкалою ПП мають 4 фахівців із високими значеннями ІР (57,1%) та 5 фахівців із середніми ресурсами (32,2%).

Середній рівень схильності до позитивної переоцінки проблемних ситуацій демонструють 3 фахівців із високим ІР (42,9%), 50% фахівців із середніми ресурсними можливостями – 8 респондентів, а також більшість фахівців із зниженими ресурсами – 5 респондентів (71,4%).

Разом із цим низькі значення за шкалою ПП притаманні 3 фахівцям із середнім рівнем ІР (18,8%) та 2 фахівця із низькими ресурсами (28,6%).

Слід відмітити, що фахівцям із низькими показниками ІР також певною мірою властиві готовність до раціонального аналізу й переосмисленню складних життєвих ситуацій, що, звичайно звеличує їх цінність як фахівців соціально-направленої професії.

Разом із цим необхідно відмітити, що значно краще це вдається фахівцям, які мають більші ресурсні резерви, тобто високі та середні показники ІР, що звичайно кращим способом позначається на їх психологічному захисті (рис. 3.9).

Таким чином, результати проведеного діагностування долаючої поведінки фармацевтичних фахівців в скрутних життєвих робочих ситуаціях, що напряду пов'язано з показниками їх психологічного захисту в певній мірі залежить від резервів їх особистісних ресурсів. Так, фахівцям із високими можливостями ресурсної складової властивий більш раціональний та оптимістичний підхід до вирішення виникаючих проблем, вони здатні робити конструктивні висновки з кожної проблемної ситуації, вважаючи їх певним

життєвим досвідом, необхідним для саморозвитку та самовдосконалення, що, безумовно, оптимізує їх соціально-психологічний захист.

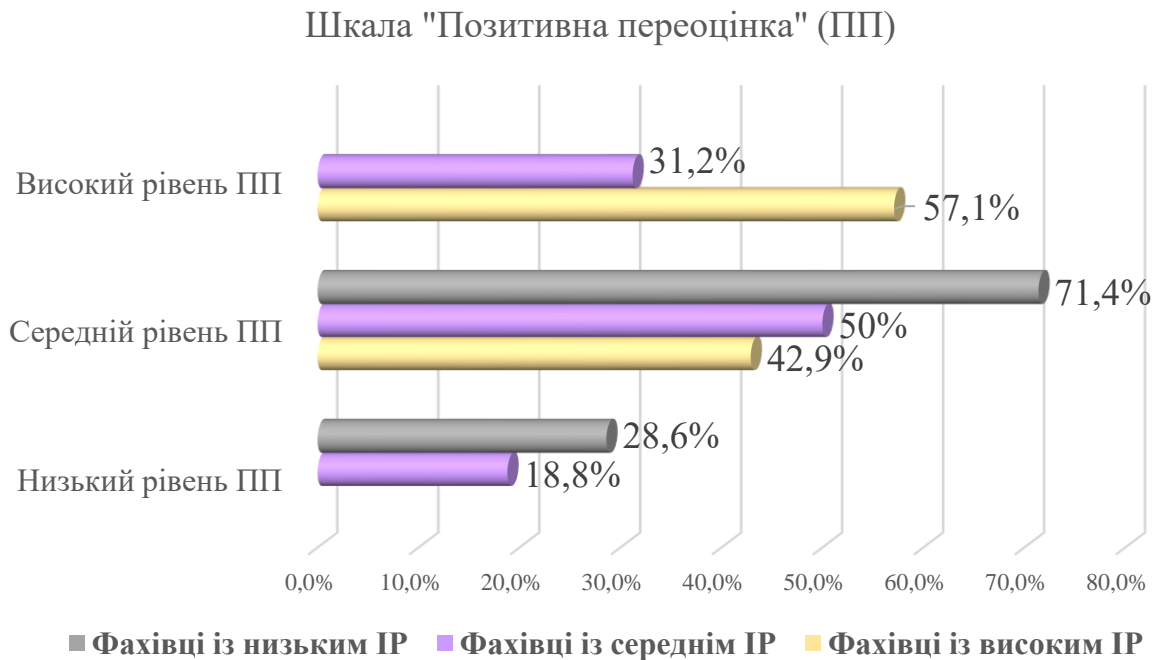

Рис. 3.9 Показники фармацевтичних фахівців за шкалою «Позитивна переоцінка» (ПП)

Таким чином, результати проведеної діагностики долаючої поведінки фармацевтичних фахівців в скрутних життєвих робочих ситуаціях, що напряду пов'язано з показниками їх психологічного захисту, в певній мірі залежить від резервів їх особистісних ресурсів.

Так, фахівцям із високими можливостями ресурсної складової властивий більш раціональний та оптимістичний підхід до вирішення виникаючих проблем, вони здатні робити конструктивні висновки з кожної проблемної ситуації, вважаючи їх певним життєвим досвідом, необхідним для саморозвитку та самовдосконалення, що, безумовно, оптимізує їх соціально-психологічний захист.

Зведену характеристику досліджуваних шкал методики представлено на рис. 3.10.

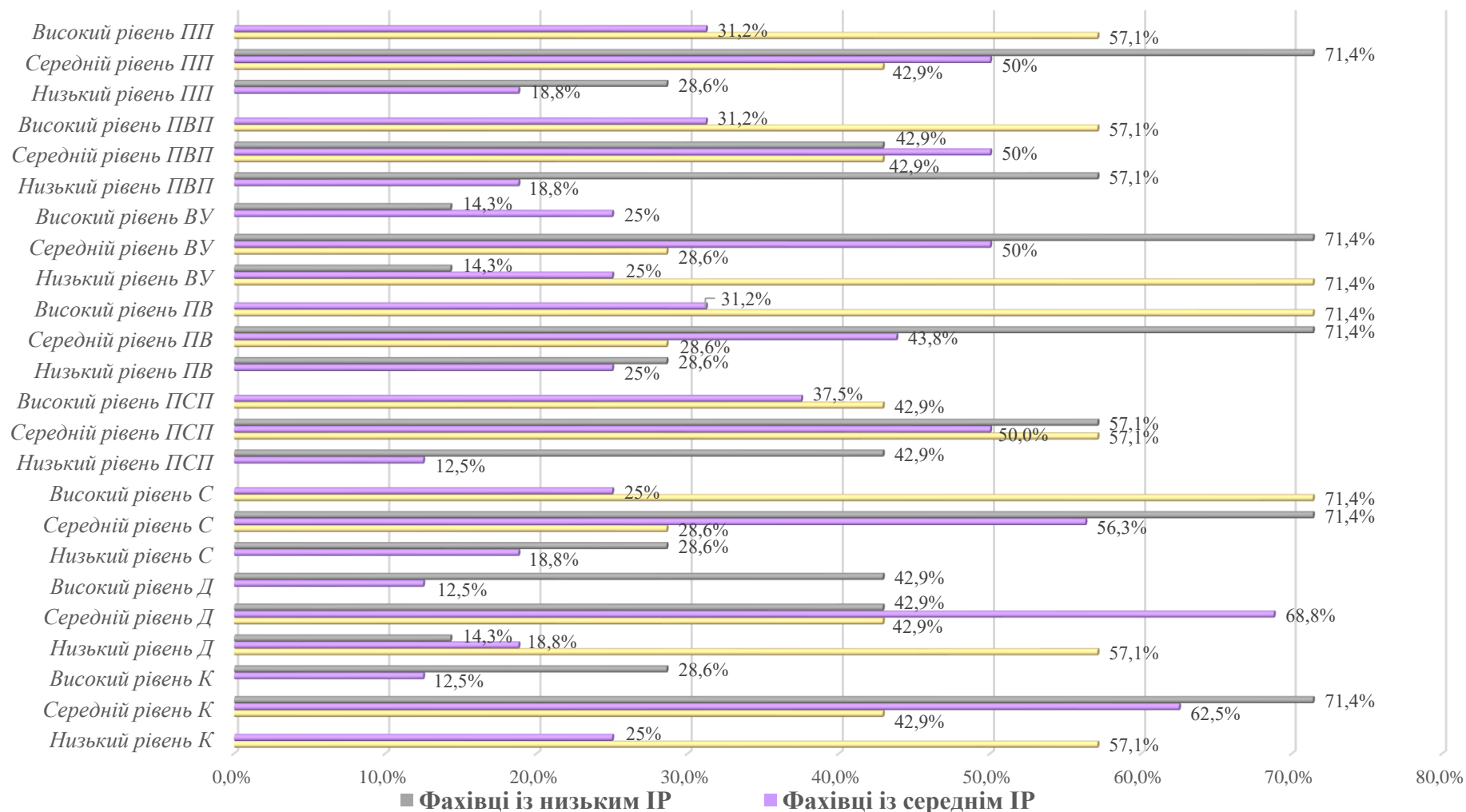

Рис. 3.10 Порівняльна характеристика значень за шкалами методики Р. Лазаруса «Способи долаючої поведінки»

Отримані показники фахівців за методикою Т. Холмса, Р. Раге щодо стійкості до стресових ситуацій представлені в таблиці 3.5 та рис. 3.11.

Таблиця 3.5

**Показники стійкості до стресових ситуацій фармацевтичних фахівців
аналізованих груп (методика Т. Холмса, Р. Раге)**

№ з/п	Високий рівень супротиву стресам (150-199 балів)	Середній рівень супротиву стресам (200-299 балів)	Низький рівень супротиву стресам (300 і більше балів)
Фахівці із високим ресурсним потенціалом			
<i>1</i>	--/–	254	--/–
<i>2</i>	182	--/–	--/–
<i>3</i>	192	--/–	--/–
<i>4</i>	--/–	288	--/–
<i>5</i>	166	--/–	--/–
<i>6</i>	--/–	205	--/–
<i>7</i>	174	--/–	--/–
Фахівці із середнім ресурсним потенціалом			
<i>1</i>	187	--/–	--/–
<i>2</i>	--/–	--/–	334
<i>3</i>	179	--/–	--/–
<i>4</i>	--/–	224	--/–
<i>5</i>	--/–	208	--/–
<i>6</i>	--/–	261	--/–
<i>7</i>	--/–	--/–	321
<i>8</i>	--/–	269	--/–
<i>9</i>	162	--/–	--/–
<i>10</i>	--/–	251	--/–
<i>11</i>	158	--/–	--/–
<i>12</i>	--/–	236	--/–
<i>13</i>	--/–	--/–	343
<i>14</i>	--/–	255	--/–
<i>15</i>	--/–	218	--/–
<i>16</i>	--/–	--/–	306
Фахівці із низьким ресурсним потенціалом			
<i>1</i>	--/–	--/–	318
<i>2</i>	--/–	--/–	326

Продовження таблиці 3.5

3	--/--	272	--/--
4	--/--	--/--	338
5	--/--	282	--/--
6	--/--	263	--/--
7	--/--	--/--	342

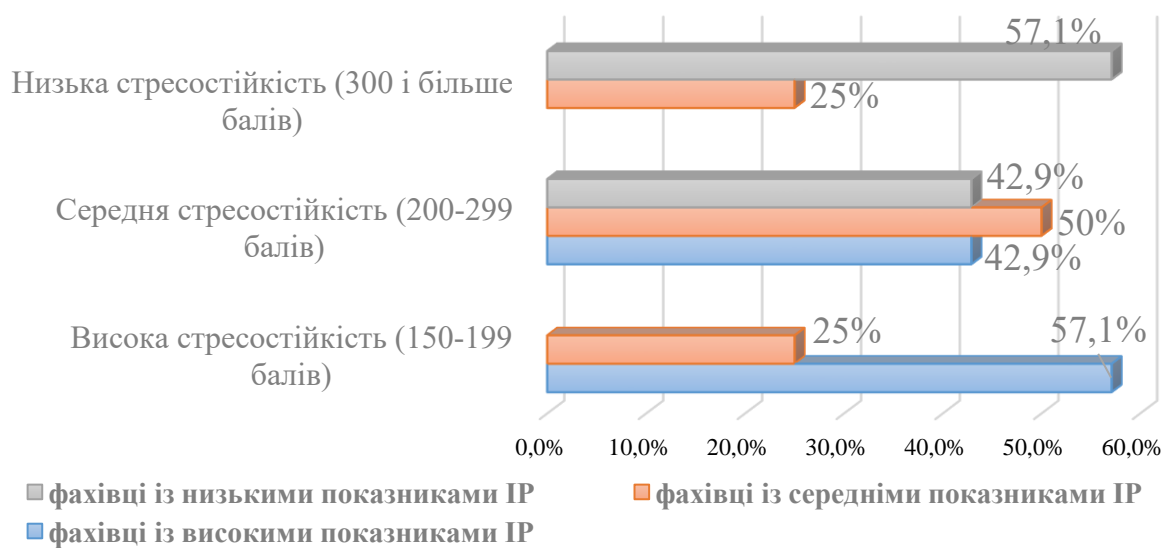

Рис. 3.11 Показники стресостійкості фармацевтичних фахівців

Таким чином, спираючись на отримані показники вищезначеного тестування можемо засвідчити, що висока стійкість до стресів притаманна лише фахівцям із високими та середніми значеннями ресурсності в однаковій кількості, а саме: 4 фахівців із високими ресурсами (57,1%) та чверть фахівців із середніми показниками IP (25%). Індивідуальних резервів вищезначених респондентів достатньо задля конструктивного регулювати власних ресурсів та контролювати особистісну енергію, не витрачаючи її на додаткову боротьбу з негативними психологічними станами, що виникають при ситуації стресу.

Середні показники супротиву стресовим ситуаціям притаманні 3 фахівцям із високим IP (42,9%), половині респондентів із середніми IP – 8 опитаним (50%) та 3 респондентам із низькими значеннями IP (42,9%).

Слід зауважити, що дані значення опору стресам свідчать про поступове зниження психічною стійкості таких фахівців із збільшенням стресових ситуацій. Значну частину особистісної енергії такі респонденти змушені витрачати на супротив негативними психологічним станам, які виникають у ході перебігу стресових ситуацій.

Низькі значення стресостійкості властиві в однаковій мірі – по 4 респонденти фахівцям із середніми показниками ІР (25%) та 4 опитаним із низькими показниками ІР (57,1%). Отримані дані свідчать про високий вплив стресів на психічний стан таких працівників та до ймовірного виникнення певного психосоматичного захворювання, тому потребують якнайшвидшого коригування.

Результати тестування респондентів із різними значеннями ресурсних резервів за методикою «Індекс життєвого стилю» авторів Р. Плутчик, Х. Келлермана дозволяють прослідити ключові механізми їх психологічного захисту та представлено в таблиці 3.6-3.8.

Таблиця 3.6

Показники психологічного захисту фахівців із високим ресурсним потенціалом

№ з/п	Заперечення (має 13 балів)	Придушення (має 12 балів)	Регресія (має 14 балів)	Компенсація (має 10 балів)	Проекція (має 13 балів)	Заміщення (має 13 балів)	Інтелектуалізація (має 12 балів)	Реактивне утворення (має 10 балів)
	Кількість балів за шкалами							
1	6	3	7	4	4	5	8	4
2	4	3	5	8	6	7	6	2
3	5	2	4	6	5	6	9	5
4	6	3	6	6	3	3	7	3
5	8	5	3	7	6	6	6	2
6	5	4	5	9	5	6	5	4
7	7	2	4	8	2	5	7	3
Середні показники	5,9	3,1	4,9	6,9	4,4	5,4	6,9	3,3

Таблиця 3.7

Показники психологічного захисту фахівців із середнім ресурсним потенціалом

№ з/п	Заперечення (маx 13 балів)	Придушення (маx 12 балів)	Регресія (маx 14 балів)	Компенсація (маx 10 балів)	Проекція (маx 13 балів)	Заміщення (маx 13 балів)	Інтелектуалізація (маx 12 балів)	Реактивне утворення (маx 10 балів)
	Кількість балів за шкалами							
1	5	3	4	5	7	6	4	5
2	10	4	6	5	5	7	3	6
3	7	3	5	8	8	5	5	4
4	5	6	7	8	6	7	4	3
5	9	6	7	6	6	8	3	5
6	6	4	8	5	5	4	6	5
7	8	6	9	9	5	6	5	6
8	5	2	5	4	3	4	4	4
9	4	3	6	4	6	7	6	3
10	7	7	4	7	4	5	7	4
11	5	7	7	6	7	7	6	5
12	10	5	6	6	5	5	4	4
13	6	6	6	5	7	5	8	3
14	4	7	4	7	5	8	6	3
15	7	6	8	4	4	4	5	6
16	9	5	7	7	6	6	3	4
<i>Середні показники</i>	6,7	5,0	6,2	6,0	5,6	5,9	4,9	4,4

Таблиця 3.8

Показники психологічного захисту фахівців із низьким ресурсним потенціалом

№ з/п	Заперечення (маx 13 балів)	Придушення (маx 12 балів)	Регресія (маx 14 балів)	Компенсація (маx 10 балів)	Проекція (маx 13 балів)	Заміщення (маx 13 балів)	Інтелектуалізація (маx 12 балів)	Реактивне утворення (маx 10 балів)
	Кількість балів за шкалами							
1	7	9	9	4	8	6	3	7
2	11	6	6	5	11	8	3	6

Продовження таблиці 3.8

3	5	6	8	3	7	12	3	7
4	6	10	8	3	9	7	4	4
5	9	5	12	5	6	7	5	6
6	10	7	7	4	8	8	2	5
7	6	7	10	3	9	9	4	7
<i>Середні показники</i>	<i>7,7</i>	<i>7,1</i>	<i>8,6</i>	<i>3,9</i>	<i>8,3</i>	<i>8,1</i>	<i>3,4</i>	<i>6,0</i>

Отже, «Заперечення» є типом психологічного захисту, який визначає ступінь спростовування загрозливих обставин, які викликають тривогу. При цьому людина в більшій мірі здатна підвищувати схильність до спростовування певних проявів реальності, яка може призвести до стресових станів та конфлікту та така, яка суперечить її визначальним настановам, наприклад, така інформація, яка загрожує збереженню її самоповазі або шкодить соціальному престижу (рис. 3.12).

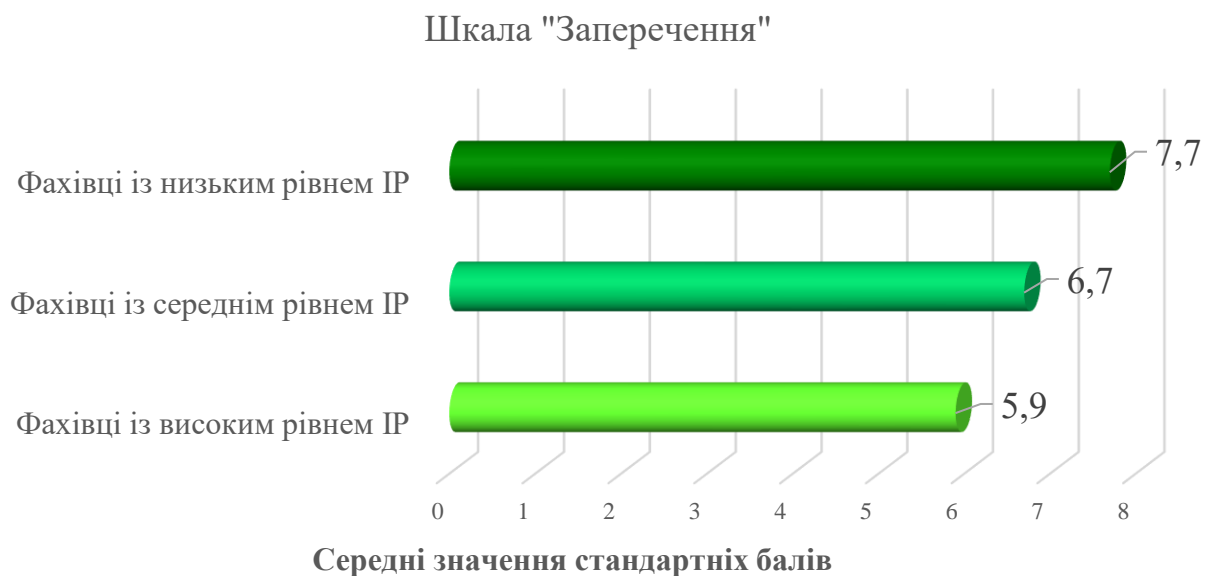

Рис. 3.12 Показники респондентів за шкалою «Заперечення»

Як видно з рисунка 3.12 такий механізм є більш виразним у фахівців із низькими значеннями ІР.

Також слід зауважити, що загалом виразність механізму «Заперечення» сприяє підвищенню навіюваності та довірливості в

особистостей, за допомогою якого в соціальному оточенні ними заперечуються небажані, внутрішньо неприйнятні риси, властивості чи негативні суб'єктивні почуття.

Таким чином, зазначений механізм психологічного захисту характеризується виразним спотворенням сприйняття дійсності.

Наступна шкала методики «Придушення» є таким механізмом психологічного захисту, за допомогою якого особистості імпульси, такі як: неприйнятні бажання, думки або почуття можуть ставати несвідомими та викликають тривогу. При цьому, як правило, найчастіше витісняються особистісні якості та вчинки, які не роблять людину привабливою як у власних очах, так і в очах оточуючих (наприклад, заздрість, недобррозичливість, невдячність тощо) – рис. 3.13.

Рис. 3.13 Показники респондентів за шкалою «Придушення»

Слід відмітити, що високі показники за даною шкалою в подальшому можуть проявлятися у вигляді невротичних порушень.

Наступна шкала опитувальника – «Регресія» характеризує механізм психологічного захисту, за допомогою якого людина прагне уникнути тривоги та змінює свої поведінкові реакції на відносно простіші і

доступніші в ситуаціях, що склалися. При цьому використання більш простих поведінкових стереотипів суттєво збіднює потенційно можливий арсенал переважання ситуацій стресу, що в більшій мірі властиво респондентам із низькими значеннями ІР (рис. 3.14).

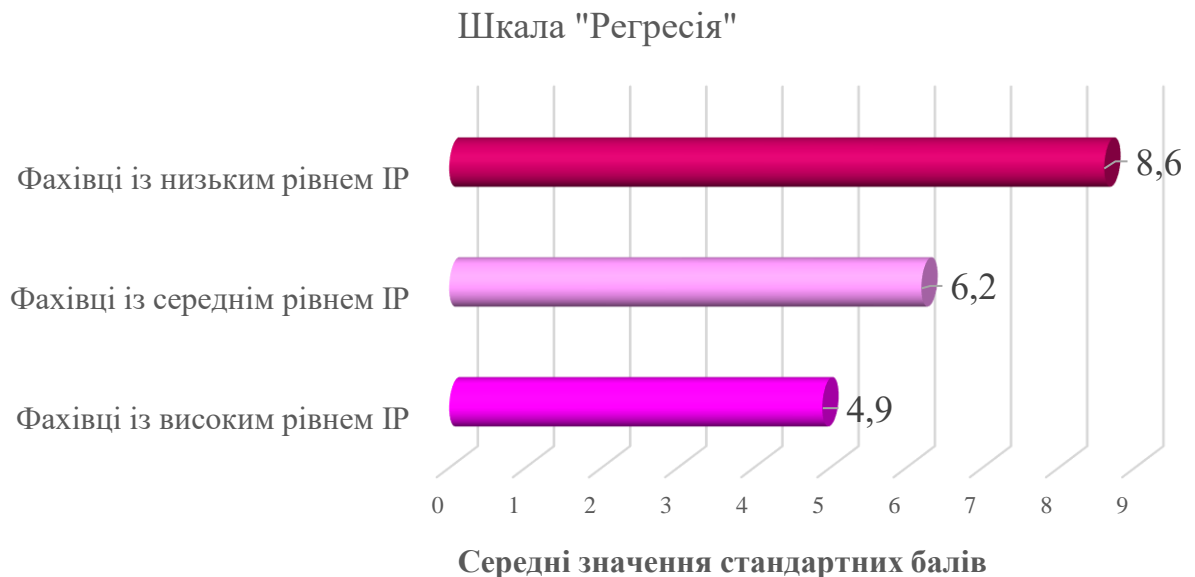

Рис. 3.14 Показники респондентів за шкалою «Регресія»

Механізм психологічного захисту «Компенсація» часто поєднують з ідентифікацією, що проявляється у спробах знайти відповідну заміну реального чи уявного недоліку, дефекту нестерпного почуття іншою якістю, найчастіше за допомогою фантазування чи присвоєння собі властивостей, переваг, цінностей, поведінкових характеристик іншої особистості. При цьому запозичені цінності, установки чи думки приймаються без аналізу та переструктурування і тому не стають частиною самої особистості.

Люди, для яких компенсація є найбільш характерним типом психологічного захисту, часто виявляються мрійниками, які шукають ідеали у різних сферах життєдіяльності.

Найбільш характерний даний механізм психологічного захисту для фахівців із середніми та високими показниками ІР (рис. 3.15).

Рис. 3.15 Показники респондентів за шкалою «Компенсація»

В основі захисного механізму «Проекція» покладено процес, за допомогою якого неусвідомлювані та неприйнятні для особистості почуття та думки локалізуються зовні, приписується іншим людям і таким чином стають вторинними. При цьому негативний, соціально несхвалюваний відтінок почуттів і властивостей, які відчуються, наприклад, агресивність, нерідко приписується оточуючим, щоб виправдати свою власну агресивність або недоброзичливість, яка проявляється ніби в захисних цілях.

В більшій мірі даний механізм соціального захисту властивий фахівцям із низькими показниками ІР (рис. 3.16).

Дія захисного механізму «Заміщення» проявляється в розрядці пригнічених емоцій, наприклад, ворожості або гніву, та спрямовуються на об'єкти, які становлять меншу небезпеку або є більш доступними.

Таким чином, даний механізм направлений на зняття емоційної напруги, але не призводить до полегшення або досягнення поставленої мети. В такій ситуації суб'єкт може здійснювати несподівані дії, які, тим не менш, зменшують внутрішню напругу, що в більшій мірі характерно

для фахівців із незначними ресурсами – ІР (рис. 3.17).

Рис. 3.16 Показники респондентів за шкалою «Проекція»

За умов домінування захисного механізму «Інтелектуалізація» людина намагається сформувати логічні обґрунтування власної або чужої поведінки, дій чи переживань. Так, опинившись у складній ситуації, людина захищає себе від її негативної дії шляхом зниження значущості для себе та інших. Це твердження також стосується причин, які викликали цей конфлікт або стресову ситуацію, що стосується, насамперед, респондентів з високим рівнем ІР (рис. 3.18).

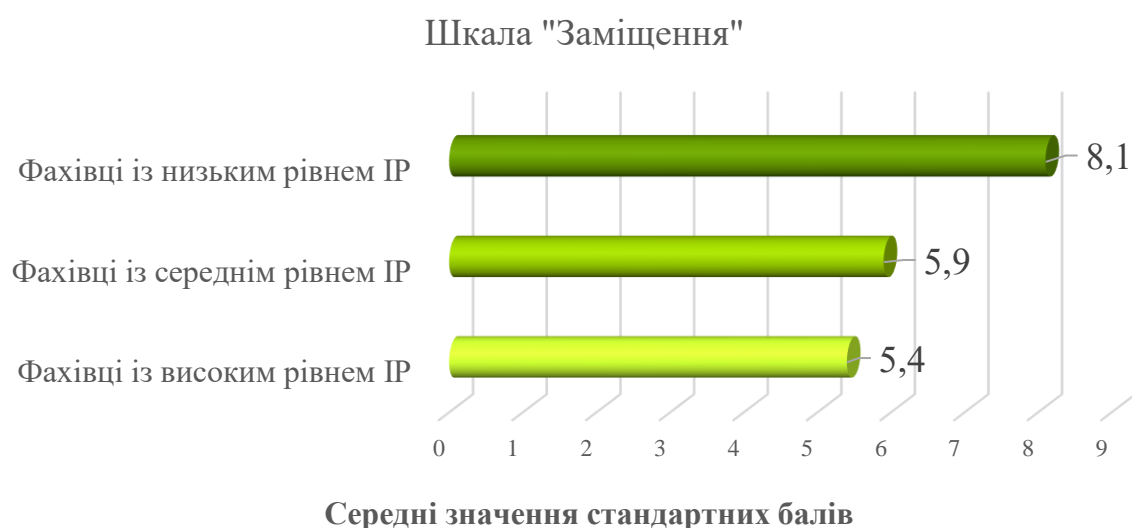

Рис. 3.17 Показники респондентів за шкалою «Заміщення»

Рис. 3.18 Показники респондентів за шкалою «Інтелектуалізація»

За умов домінування такого захисного механізму, як «Реактивне утворення» людина намагається запобігти виразу неприємних або неприйнятних для неї думок, почуттів чи вчинків шляхом перебільшеного розвитку протилежних прагнень. Тобто, відбувається своєрідна трансформація внутрішніх імпульсів у суб'єктивно зрозумілу для людини протилежність. Наприклад, жалість чи турботливість можуть розглядатися як реактивні утворення по відношенню до несвідомої черствості, жорстокості чи емоційної байдужості, що є в більшій мірі характерним для фахівців із низькими показниками ІР (рис. 3.19).

Рис. 3.19 Показники респондентів за шкалою «Реактивне утворення»

Таким чином, можемо стверджувати, що фахівці з більшими ресурсними резервами, яким властиві високі та середні значення ІР здебільшого застосовують більш складні види захисних механізмів, таких як: інтелектуалізація та компенсація, які безпосередньо вимагають додаткових зусиль задля здійснення переоцінки відповідної ситуації.

Разом із цим фахівцям з низькими ресурсними можливостями більш притаманними є такі види захисних механізмів, як: регресія, реактивне утворення, заперечення, заміщення.

Отже, проведений експеримент дослідження зв'язку взаємозалежності домінуючих захисних механізмів психіки фахівців з показниками їх ІР, дає підстави стверджувати, що недостатній рівень ресурсів є одним із головних чинників реалізації менш конструктивних захисних механізмів їх психіки, які здебільшого спотворюють процеси сприймання й оцінювання себе та оточуючих.

3.3 Основні рекомендації щодо покращання психологічного захисту фармацевтичних фахівців

Результати проведеного дослідження за темою кваліфікаційної роботи дозволили нам сформулювати основні рекомендації, здатні в значній мірі підсилити захисні сили респондентів. При цьому вони допомагатимуть звеличити та підтримувати як особистісні ресурси, так і загалом значним чином покращуватимуть психологічний захист фармацевтичних працівників (рис. 3.20).

У разі, коли фахівець не в змозі самотужки вирішити певну життєву проблему і при цьому не звертається за допомогою фахівця, рівень його психологічного захисту може призвести до того, що він буде змушений обмежувати спосіб свого життя або робити його доволі специфічним.

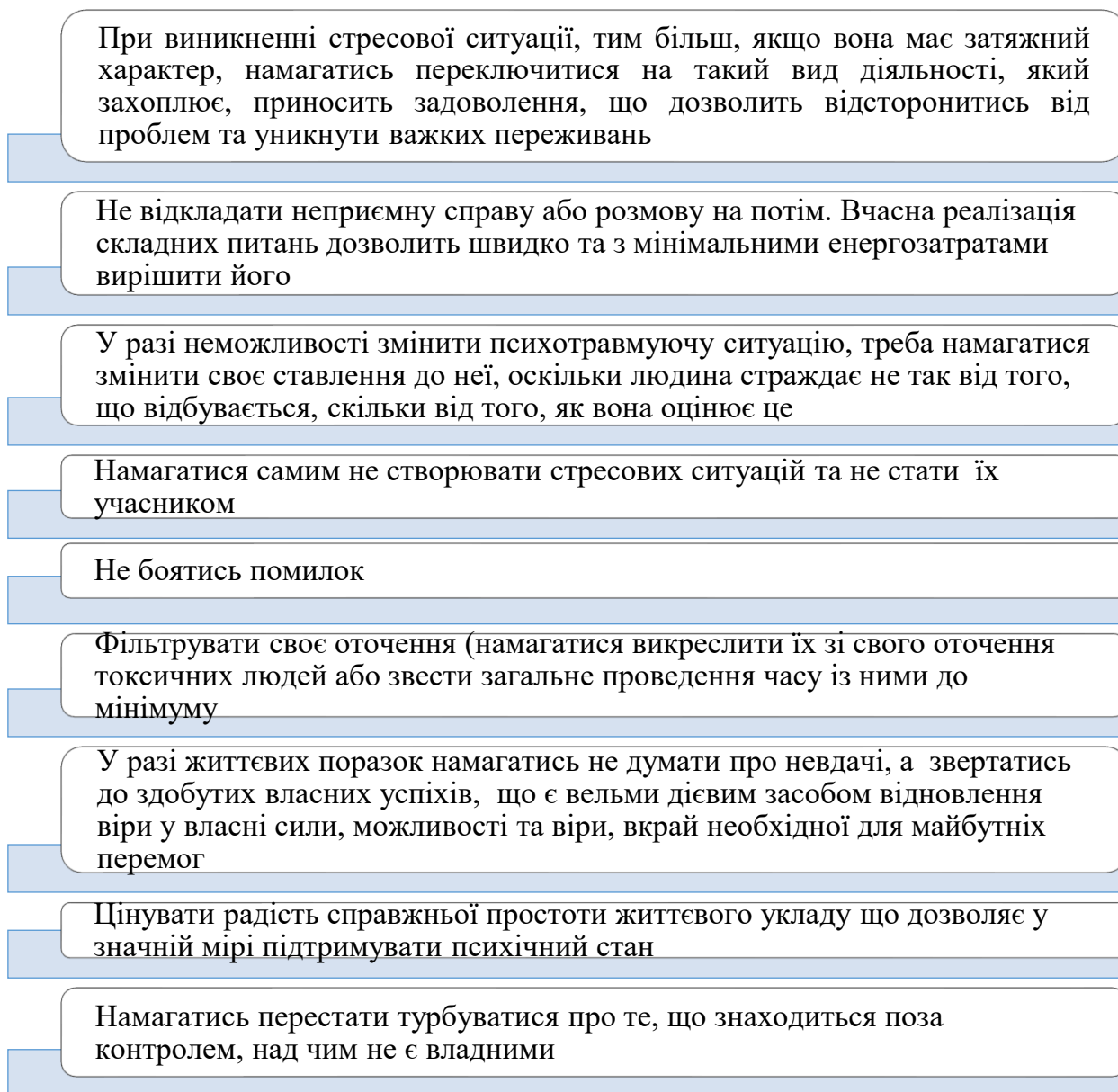

Рис. 3.20 Основні рекомендації щодо покращення психологічного захисту фармацевтичних фахівців

Дезадаптація та психологічний дискомфорт при цьому буде лише поступово зростати. І деяких випадках при зростанні внутрішньої напруги і тривожного стану можливим є навіть виникнення певного психосоматичного захворювання. При таких станах захисний стиль реагування на стресові ситуації стає звичною формою життя, що може призвести надалі до психічних розладів різного ступеня.

Найголовніше, що треба пам'ятати, це те, що невдачам також навчаються та налаштовуються на них у тій самій мірі, як і на успіх. Саме тому треба сприймати відповідні життєві негаразди лише як відповідний життєвий досвід. Це і допоможе врешті-решт досягати життєвих успіхів та бути людиною із стійкою життєвою позицією, яка має високий ресурсний потенціал та конструктивні захисні механізми, які дозволять досягти високого рівня особистісної реалізації у всіх життєвих сферах.

Висновки до третього розділу

1. Здійснено аналіз соціально-психологічних складових показників, які визначають стан психологічного захисту фармацевтичних фахівців.
2. Встановлено значення індексів ресурсності (IP) фахівців як одної із провідних ознак їх психологічного захисту.
3. Показники тестування за методикою «Способи долаючої поведінки» засвідчують, що фахівцям із високими значеннями ресурсності застосовують більш раціональний підхід щодо розв'язання проблем.
4. Показники стосовно визначення ступеня супротиву стресовим ситуаціям показали, що в більш стресостійкими також є фахівці із високими оцінками ресурсності.
5. Отримані значення показників психологічного захисту дозволяють зробити висновок, що фахівцям із незначними ресурсами в більшій мірі властиві деструктивні захисту психічного стану у разі виникнення складних життєвих ситуацій.
6. За підсумками теоретичного та емпіричного дослідження представлено основні рекомендації щодо покращення рівня психологічного захисту досліджуваних.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Досліджено ключові теоретичні підходи стосовно аналізу феномену соціально-психологічного захисту. Обґрунтовано поняття «психологічний захист» та проаналізовано ключові підходи щодо його формулювання.

2. Охарактеризовано різновиди психологічного захисту та представлено процес реалізації захисних психічних механізмів.

3. Детально охарактеризовано ключові механізми психологічного захисту.

4. Наведено характерні етапи, процедуру та порядок здійснення експерименту стосовно встановлення ключових чинників соціально-психологічного захисту фармацевтичних фахівців та представлено характеристику фахівців, які взяли участь в експерименті.

5. Обґрунтовано вибір інструментів психодіагностики щодо дослідження показників соціально-психологічного захисту фармацевтичних фахівців.

6. Здійснено аналіз соціально-психологічних складових показників, які визначають стан психологічного захисту фармацевтичних фахівців. Встановлено значення особистісної ресурсності фармацевтичних фахівців – індекси ресурсності (ІР) як однієї із визначальних ознак їх психологічного захисту, на підставі яких обґрунтовувались подальші результати дослідження та їх трактування. Виявлено, що більше 53% мають середні значення ІР, високі та низькі показники ІР у однакової кількості респондентів – більше 23%%.

7. Результати тестування за методикою Р. Лазаруса «Способи долаючої поведінки» показали, що фахівцям із високими значеннями ІР властивий в більшій мірі конструктивний підхід стосовно вирішення життєвих проблем.

8. Тестування за методикою Т. Холмса, Р. Раге, за яким нами досліджувалась стійкість фахівців до стресових ситуацій показало, що в найбільшій мірі оптимальна стресостійкість притаманна фахівцям із середніми та індексами ІР.

9. Результати тестування за методикою «Індекс життєвого стилю» Р. Плутчик, Х. Келлермана засвідчили, що в більшій мірі конструктивні методи психологічного захисту властиві фахівцям із високими та частково середніми значеннями ІР, що відкриває їм шлях до подальшого особистісного розвитку.

10. За результатами проведеного дослідження представлені основні рекомендації щодо покращення як стану рівня ресурсності досліджуваних фахівців, так і їх загального стану психологічного захисту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 12 прийомів та правил як зміцнити психологічний захист : веб-сайт. URL: <https://factum-info.net/uk/psychology/samorazvitie/1310-12-prijomov-i-pravil-kak-ukrepi-psikhologicheskuyu-zashchitu> (дата звернення 21.10.2022).
2. 9 видів психологічного захисту, які важливо вчасно усвідомити) : веб-сайт. URL: <https://social.org.ua/7061-9-vidiv-psikhologichnogo-zakhistu-yaki-vazhlivo-vchasno-usvidomiti.html> (дата звернення 17.09.2022).
3. Андрушко Я. С. Теоретико-психологічний аналіз проблеми механізмів захисту особистості. Освіта регіону. 2013. № 2. С. 152–157.
4. Гошовська О. Первинні механізми психологічного захисту та вікова динаміка їхнього застосування: теоретико-емпіричний ракурс. Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка Національної АПН України. 2012. Т. 14. Ч. 6. С. 112–119.
5. Заперечення, ізоляція та раціоналізація: як наша психіка рятує нас у моменти найбільшого стресу. *Психологія* : веб-сайт. URL: <https://vikna.tv/dlia-tebe/zaperechennya-izolyacziya-ta-raczionalizacziya-yak-nasha-psyhika-ryatuye-nas-u-momenty-najbilshogo-stresu/> (дата звернення 11.10.2021).
6. Захисні механізми психіки : веб-сайт. URL: <https://medfond.com/pro-zdorovya/mehanizmi-zahistu-vid-psihoemocii-noi-naprugi.html> (дата звернення 03.10.2021).
7. Захисні механізми психіки. *Цікава психологія* : веб-сайт. URL: <https://psy.sspu.edu.ua/index.php/tsikava-psykholohiia/korysni-statti/67-zakhisni-mekhanizmi-psikhiki> (дата звернення 19.09.2021).
8. Как преодолеть трудности? Опросник Способы совладающего поведения Р. Лазаруса. (Копинг тест Лазаруса). *Тесты* : веб-сайт. URL: <https://psycabi.net/testy/213-kak-preodolet-trudnosti-oprosnik-sposoby->

sovladayushchego-povedeniya-r-lazarusa-koping-test-lazarusa (дата звернення 17.09.2022).

9. Методика "Індекс життєвого стилю" [Р. Плутчик, Х. Келлерман] : веб-сайт. URL: https://www.eztests.xyz/tests/personality_lsi/ (дата звернення 19.09.2022).

10. Методика визначення стресостійкості та соціальної адаптації (Т. Холмс, Р. Раге). Скарбничка психолога : веб-сайт. URL: <http://testik.com.ua/vyznachennya-stresostijkosti-ta-sotsialnoyi-adaptatsiyi-t-holms-r-rage/> (дата звернення 19.09.2022).

11. Методика визначення стресостійкості та соціальної адаптації Холмса і Раге. *Online Test Pad* : веб-сайт. URL: <https://onlinetestpad.com/ua/test/94623-metodika-viznachennya-stresost%D1%96jkost%D1%96-ta-soc%D1%96alnoi-adaptac%D1%96i-kholmsa-%D1%96rage> (дата звернення 28.09.2022).

12. Механізми психіки людини. *Загальна психологія* : веб-сайт. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/76919-mehanzmi-psihki-lyudini.html> (дата звернення 27.09.2021).

13. Механізми психологічного захисту. *Психологічні проблеми* : веб-сайт. URL: <https://ukrhealth.net/mexanizmi-psixologichnogo-zaxistu/> (дата звернення 19.09.2022).

14. Між людиною і проблемою: основні механізми психологічного захисту : веб-сайт. URL: <https://budni.rabota.ua/ua/career/mizh-lyudynoyu-i-problemoyu-osnovni-mehanizmy-psyholohichnoho-zahystu> (дата звернення 22.09.2022).

15. Опросник Потери и приобретения персональных ресурсов (Тест ОППР), Н. Водопьянова, М. Штейн. Тесты : веб-сайт. URL: <https://psycabi.net/testy/516-oprosnik-poteri-i-priobreteniya-personalnykh-resursov-test-oppr-n-vodopyanova-m-shtejn> (дата звернення 02.11.2022).

16. Опросник потери и приобретения персональных ресурсов». *Психология* : веб-сайт. URL: https://studwood.net/2517080/psihologiya/oprosnik_poteri_priobreteniya_personalnyh_resursov (дата звернення 04.11.2022).

17. Поняття про психологічний захист : веб-сайт. URL: <http://referat-ok.com.ua/work/ponjattja-pro-psihologichnij-zahist/> (дата звернення 29.09.2022).

18. Проблема класифікації механізмів психологічного захисту особистості : веб-сайт. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/3616/1/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B0%20%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%B8%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%BC%D0%B5%D1%85%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%BC%D1%96%D0%B2%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%83%20%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.pdf> (дата звернення 09.09.2022).

19. Психологічний захист : веб-сайт. URL: <https://studfile.net/preview/2398762/page:3/> (дата звернення 23.09.2022).

20. Психологічний захист : веб-сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82 (дата звернення 24.09.2022).

21. Психологічний захист і його види. *Суспільство* : веб-сайт. URL: <https://presa.com.ua/psykholohiia/psikhologichnij-zakhist-i-jiji-vidi.html> (дата звернення 28.09.2022).

22. Психологічний захист особистості в проблемних соціально-психологічних ситуаціях : веб-сайт. URL: [https://m.facebook.com/100863101641584/posts/172242187837008/%20\(%D0%9F%D0%97!!!\)%20https://studfile.net/preview/2398762/page:3/](https://m.facebook.com/100863101641584/posts/172242187837008/%20(%D0%9F%D0%97!!!)%20https://studfile.net/preview/2398762/page:3/) (дата звернення 29.09.2022).

23. Психологічний захист особистості людини: механізми, види, методи : веб-сайт. URL: <https://lifestacker.org.ua/psihologichnii-zahist-osobistosti-ludini-mehanizmi-vidi-metodi/> (дата звернення 23.09.2022).

24. Психологічний захист, його призначення та види. *Загальна психологія* : веб-сайт. URL: https://pidru4niki.com/12191010/psihologiya/psihologichniy_zahist_yogo_priznachennya_vidi (дата звернення 26.09.2022).

25. Раціоналізація. Захисний механізм психіки : веб-сайт. URL: <https://holdyou.net/news/ratsionalizatsiya> (дата звернення 27.10.2021).

26. Тест для діагностики механізмів психологічної захисту (опросник Плутчика – Келлермана – Конте). *Психологічні тести* : веб-сайт. URL: <https://upsihologa.com.ua/mekhanizm-psikhologicheskoy-zashchity-plutchika-kellermana-konte.html> (дата звернення 08.11.2022).

27. Фрустрація – що це таке та чому виникає подібне почуття : веб-сайт. URL: <https://healthcenter.od.ua/2022/01/28/frustratsiya-shho-cze-take-ta-chomu-vynikaє-podibne-pochuttya/> (дата звернення 07.10.2022).

28. Фрустрація – що це таке та чому виникає подібне почуття : веб-сайт. URL: <https://termin.in.ua/frustratsiia/> (дата звернення 03.10.2022).

29. Функції «захисних механізмів» особистості. *Психологія* : веб-сайт. URL:

http://psih.pp.ua/05469_%D1%84%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D0%BC%D0%B5%D1%85%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%BC%D1%96%D0%B2_%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8

%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96_%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BC%D1%96%D0%BD_%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82_%D0%B2%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%88%D0%B5_%D0%B7%D1%8F%D0%B2%D0%B8%D0%B2%D1%81%D1%8F_%D0%B2_1894_%D1%80_%D0%B2_%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D1%96_3_%D1%84%D1%80%D0%B5%D0%B9%D0%B4%D0%B0.html (дата звернення 25.09.2022).

30. Функції та механізми психологічного захисту : веб-сайт. URL: http://psychologtern.blogspot.com/2017/11/blog-post_7.html (дата звернення 27.09.2022).

31. Шевченко В. Захисні механізми психіки та їх взаємозв'язок з формами агресивної поведінки / В. Шевченко, А. Оганян // Науковий вісник мну імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки. – 2016. – Вип. 1 (16). – С. 235–239 : веб-сайт. URL: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/psihol-visnik-16-2015-43.pdf> (дата звернення 28.09.2022).

32. Шиделко А. В. Науково-теоретичні грані психологічного захисту особистості / А. В. Шиделко // Науковий вісник. – 2018. – Вип. 1. – С. 87–94 : веб-сайт. URL: <file:///C:/Users/user/Desktop/%D0%9C%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B8%2022-23/%D0%9E%D0%BB%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%86/!!!%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%9E-%D0%A2%D0%95%D0%9E%D0%A0%D0%95%D0%A2%D0%98%D0%A7%D0%9D%D0%86%20%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%9D%D0%86.pdf> (дата звернення 19.09.2022).

33. Які існують захисні механізми психіки? : веб-сайт. URL: https://bastion.tv/yaki-isnuyut-zahisni-mehanizmi-psihiki_n49717 (дата звернення 21.09.2022).

34. Evidence-based actions for psychological protection. URL: <https://www.workplacestrategiesformentalhealth.com/resources/evidence-based-actions-for-psychological-protection> (Last accessed : 29.09.2022).

35. Mental Health - Psychosocial Risk Factors in the Workplace. URL: https://www.ccohs.ca/oshanswers/psychosocial/mentalhealth_risk.html (Last accessed : 28.09.2022).

36. Practices of Social Psychological Protection of Personality at Risks and Dangers. URL: <https://www.psychoprospects.vnu.edu.ua/index.php/psychoprospects/article/view/78> (Last accessed : 24.09.2022).

37. Psychological protection definition. URL: <https://www.lawinsider.com/dictionary/psychological-protection> (Last accessed : 02.10.2022).

38. Psychological Protection. URL: <https://www.ualberta.ca/human-resources-health-safety-environment/health-and-well-being/healthy-work/psychological-safety/psychological-protection.html> (Last accessed : 19.09.2022).

39. Why is psychological protection important? URL: <https://www.worksafesask.ca/resources/psych-health-safety-resource-centre/workplace-psychological-health-and-safety/psychological-protection/why-is-psychological-protection-important/> (Last accessed : 11.10.2022).

ДОДАТОК А

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ТЕХНОЛОГІЇ ЛІКІВ
КАФЕДРА ЗАВОДСЬКОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ЛІКІВ**

**МАТЕРІАЛИ
VII Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції**

**«ТЕХНОЛОГІЧНІ ТА БІОФАРМАЦЕВТИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ
ЛІКАРСЬКИХ ПРЕПАРАТІВ РІЗНОЇ НАПРАВЛЕНОСТІ ДІЇ»**

**«TECHNOLOGICAL AND BIOPHARMACEUTICAL
ASPECTS OF DRUGS DEVELOPING WITH
DIFFERENT ORIENTATION OF ACTION»**

**24-25 листопада 2022 р.
м. Харків**

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ФАХІВЦІВ

Тетерич Н.В., Куриленко Ю.Є., Олійник І.С.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

natalititi@ukr.net

Вступ. Наразі здатність кожної людини протистояти стресовим факторам є одним із основоположних показників її соціально-психологічного захисту. Стійкість до стресових та конфліктних ситуацій при цьому постає особливо важливою якістю фахівців, задіяних у професіях за типом «людина-людина». До такого типу професій відносять і діяльність фахівців фармацевтичного сектору охорони здоров'я, праця яких безпосередньо пов'язана із міжособистісним спілкуванням із відвідувачами аптек, колегами та керівництвом та достатньо часто стикається із стресовими ситуаціями.

Таким чином, визначення стресостійкості сучасних фармацевтів є одним із ключових напрямків досліджень, направлених на підвищення якості та продуктивності як фармацевтичної допомоги, так і психічного здоров'я самих фахівців.

Мета дослідження. Основна мета нашого дослідження полягала в аналізі рівня стійкості фармацевтичних фахівців до стресових ситуацій.

Методи та об'єкти дослідження. Практичний експеримент базувався на підставі отриманих результатів психологічного тестування 30 фармацевтичних фахівців аптечної мережі «Мед-сервіс» м. Кременчук за допомогою опитувальника Т. Холмса / Р. Раге, призначеного для визначення рівня опору стресовим ситуаціям та соціальної адаптації.

Основні результати. Результати тестування показали, що майже половині опитаних респондентів – 14 (46,7%) притаманні середні показники стресостійкості (200-299 балів). Психічна стійкість даних респондентів знижується із збільшенням стресових ситуацій. При цьому значну частину своєї життєвої енергії такі працівники вимушені витратити на боротьбу з негативними психологічними станами, що виникають у ході виникнення та перебігу стресу.

Висока стійкість до стресів (150-199 балів) характерна для 8 респондентів (26,7%). Ці фахівці здатні у будь-якій ситуації, що передує стресу або супроводжує її, мобілізувати власні внутрішні резерви задля пошуку раціонального вирішення неоднозначної життєвої ситуації. Натомість для 8 респондентів (26,7% респондентів) характерна низька стресостійкість (300 та більше балів), що свідчить про їх схильність до нервового виснаження.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що достатній рівень стресостійкості займає провідну роль серед професійно-важливих якостей сучасних фармацевтичних фахівців, визначаючи їх здатність до витримування певних психофізичних навантажень та перенесення стресу без шкоди для організму та психіки.

Міністерство охорони здоров'я України
Ministry of Health of Ukraine
Національний фармацевтичний університет
National University of Pharmacy
Кафедра заводської технології ліків
Industrial Technology of Drugs department
Кафедра технології ліків
Technology of Drugs department
Ліцензія: Наказ МОН від 16.09.2020 № 418
License: MH ORDER 16.09.2020 NO. 418

СЕРТИФІКАТ CERTIFICATE

№ 174

Цим засвідчується, що
This is to certify that

Олійник І.С.

25 листопада 2022 року взяв (ла) участь у практичному тренінгу, який включав наступні вебінари:

**«Оптимізація технології мазей
в умовах аптек»**

**«Огляд роботи екстемпоральної аптеки
в Норвегії»**

Загальною тривалістю 15 годин (0,5 кредиту ЕКТС), з яких 7 годин практичної сесії та 8 годин самостійної роботи.

Результат навчання: отримання знання та вміння з упровадження засобів малої механізації при отриманні м'яких лікарських засобів в аптеці; з визначання критичних точок технології м'яких лікарських форм та правил роботи з технологічним обладнанням «Unguator»; знання та вміння з основних підходів щодо виготовлення лікарських форм у виробничих аптеках Норвегії.

Ректор НаУ,
проф.
Rector of
prof.

Алла КОТВИЦЬКА

Alla KOTVITSKA

Національний фармацевтичний університет

Факультет медико-фармацевтичних технологій
Кафедра організації та економіки фармації
Ступінь вищої освіти магістр
Спеціальність 226 Фармація, промислова фармація
Освітня програма Фармація

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувачка
кафедри організації та
економіки фармації

Алла НЕМЧЕНКО
«15» вересня 2022 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ілони ОЛІЙНИК

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Аналіз основних показників соціально-психологічного захисту фармацевтичних фахівців».
Керівник кваліфікаційної роботи: Наталія ТЕТЕРИЧ, к. фарм. н., доцент,
затверджений наказом НФаУ від «01» листопада 2022 року № 239
2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи: грудень 2022 р.
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: інформаційно-аналітичні матеріали, наукові роботи з питань дослідження проблем ключових чинників, які характеризують соціально-психологічний захист, такі, як: показники ресурсності фармацевтичних фахівців, домінуючі стратегії поведінки в ситуаціях стресу, індекс життєвого стилю респондентів, сайти мережі Internet та ін.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): проаналізувати теоретичні підходи до вивчення проблеми соціально-психологічного захисту; обґрунтувати поняття «психологічний захист» та дослідити основні підходи до його трактування; навести ключові чинники, які обумовлюють психічну нестабільність; охарактеризувати основні механізми психологічного захисту; представити ключові етапи та процедуру експериментальної частини стосовно дослідження показників психологічного захисту; встановити показники особистісних ресурсів досліджуваних фармацевтичних фахівців, як однієї із визначальних властивостей їх психологічного захисту; проаналізувати вплив ресурсної складової досліджуваних на інші показники їх психологічного захисту; сформулювати основні рекомендації стосовно підвищення захисних механізмів психіки фармацевтичних фахівців.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): 10 таблиць, 35 рисунків.
6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Ім'я, ПРІЗВИЩЕ, посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Наталія ТЕТЕРИЧ, доцент закладу вищої освіти кафедри організації та економіки фармації	15.09.2022	15.09.2022
2	Наталія ТЕТЕРИЧ, доцент закладу вищої освіти кафедри організації та економіки фармації	07.10.2022	07.10.2022
3	Наталія ТЕТЕРИЧ, доцент закладу вищої освіти кафедри організації та економіки фармації	01.11.2022	01.11.2022

7. Дата видачі завдання: «15» вересня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1.	Огляд літературних джерел з означеної тематики та окреслення актуальності досліджень	вересень 2022 р.	виконано
2.	Дослідження теоретичних підходів до вивчення проблем соціально-психологічного захисту	вересень / жовтень 2022 р.	виконано
3.	Висвітлення процедури здійснення експериментального дослідження щодо аналізу ключових складових соціально-психологічного захисту фармацевтичних фахівців	жовтень 2022 р.	виконано
4.	Експериментальна діагностика психологічних складових, які характеризують соціально-психологічний захист фармацевтичних фахівців та обґрунтування ключових напрямків щодо його підвищення та підтримки	листопад 2022 р.	виконано
5.	Оформлення кваліфікаційної роботи відповідно до загальних вимог. Підготовка доповіді та мультимедійної презентації до офіційного захисту кваліфікаційної роботи	грудень 2022 р.	виконано

Здобувач вищої освіти

Ілона ОЛІЙНИК

Керівник кваліфікаційної роботи

Наталія ТЕТЕРИЧ

ВИТЯГ З НАКАЗУ № 239
по Національному фармацевтичному університету
від 01 листопада 2022 року

Затвердити тему, керівника та рецензента кваліфікаційної роботи здобувачу вищої освіти заочної форми навчання факультету медико-фармацевтичних технологій НФаУ 2023 року випуску:

№ з/п	Прізвище, ім'я по батькові здобувача вищої освіти	Тема кваліфікаційної роботи (українською мовою)	Тема кваліфікаційної роботи (англійською мовою)	Керівник кваліфікаційної роботи	Рецензент кваліфікаційної роботи
3.	Олійник Ілона Сергіївна	Аналіз основних показників соціально-психологічного захисту фармацевтичних фахівців	Analysis of the main indicators of social and psychological protection of pharmaceutical specialists	доц. Тетерич Н.В.	доц. Терещенко Л.В

ПІДСТАВА: службова записка завідувача кафедри про затвердження теми кваліфікаційної роботи, керівника та рецензента.

З оригіналом згідно:

Декан факультету медико-фармацевтичних технологій _____

О.І. Набока

ВИСНОВОК

**Комісії з академічної доброчесності про проведену експертизу
щодо академічного плагіату у кваліфікаційній роботі
здобувача вищої освіти**

№ 109622 від «13» грудня 2022 р.

Проаналізувавши випускну кваліфікаційну роботу за магістерським рівнем здобувача вищої освіти заочної форми навчання Олійник Ілони Сергіївни, 5 курсу, _____ групи, спеціальності 226 Фармація, промислова фармація, на тему: «Аналіз основних показників соціально-психологічного захисту фармацевтичних фахівців / Analysis of the main indicators of social and psychological protection of pharmaceutical specialists», Комісія з академічної доброчесності дійшла висновку, що робота, представлена до Екзаменаційної комісії для захисту, виконана самостійно і не містить елементів академічного плагіату (копіляції).

**Голова комісії,
професор**

Інна ВЛАДИМИРОВА

0%

12%

ВІДГУК

**наукового керівника на кваліфікаційну роботу ступеня вищої освіти
магістр, спеціальності 226 Фармація, промислова фармація**

Ілони ОЛІЙНИК

**на тему: «Аналіз основних показників соціально-психологічного захисту
фармацевтичних фахівців»**

Актуальність теми. На сьогодні питання соціально-психологічного захисту сучасних фармацевтичних фахівців, як представників професій за типом «людина-людина», набуває особливої актуальності та постає одним із основних завдань ефективної організації їх праці, результатом чого має бути оптимізація і збереження психічного, і, як наслідок, фізичного здоров'я фахівців, адже фармацевтична діяльність пов'язана з постійними контактами та часто піддається негативному суб'єктивному впливу при виконанні професійних обов'язків. Саме тому дослідження основних показників соціально-психологічного захисту фармацевтичних фахівців наразі набуває особливої актуальності та є одним із пріоритетних питань досліджень.

Практична цінність висновків, рекомендацій та їх обґрунтованість. Результати проведених експериментальних досліджень дозволяють здійснити діагностику психологічних чинників, які характеризують стан соціально-психологічного захисту фармацевтичних фахівців та сформулювати основні рекомендації щодо його підвищення та підтримки.

Оцінка роботи. Під час опрацювання теоретичних та експериментальних даних кваліфікаційної роботи Ілона ОЛІЙНИК проявила вміння використовувати різні наукові методи дослідження і формулювати висновки на основі отриманих даних. Кваліфікаційна робота відповідає загальним вимогам. Для графічної наочності в роботі представлені таблиці та рисунки.

Загальний висновок та рекомендації про допуск до захисту. Робота відповідає всім вимогам, що представлені у «Положенні про порядок підготовки та захисту кваліфікаційних робіт НФаУ» та може бути представлена до розгляду у Екзаменаційній комісії та оцінена на високому рівні.

Науковий керівник

Наталія ТЕТЕРИЧ

«7» грудня 2022 р.

РЕЦЕНЗІЯ

**на кваліфікаційну роботу ступеня вищої освіти магістр, спеціальності 226
Фармація, промислова фармація**

Ілони ОЛІЙНИК

**на тему: «Аналіз основних показників соціально-психологічного захисту
фармацевтичних фахівців»**

Актуальність теми. Наразі проблеми стосовно соціально-психологічного захисту набувають особливої актуальності для працівників соціально орієнтованих професій, професійна діяльність яких пов'язана із великою кількістю міжособистісних контактів з оточуючими та часто піддаються негативному впливу при здійсненні трудової діяльності. До професій вищезначеного типу відносять і професійну діяльність сучасного фармацевтичного фахівця, психічне здоров'я якого залежить від стану показників, які зумовлюють рівень його соціально-психологічного захисту. Саме тому дослідження основних показників соціально-психологічного захисту фармацевтичних фахівців наразі набуває особливої актуальності та є одним із пріоритетних питань досліджень.

Теоретичний рівень роботи. У роботі використано сучасний соціально-психологічний інструментарій, який дозволив виміряти та проаналізувати визначальні індивідуальні показники фармацевтичних фахівців, які в цілому характеризують стан їх соціально-психологічного захисту. Застосовані методи та методики дослідження дозволили у повному обсязі досягти поставленої мети та завдань дослідження.

Пропозиції автора з теми дослідження. Здобувач вищої освіти Ілона ОЛІЙНИК запропонувала ключові рекомендації стосовно покращення соціально-психологічного захисту фармацевтичних фахівців, які можна застосувати у практичній діяльності.

Практична цінність висновків, рекомендацій та їх обґрунтованість.

Висновки та рекомендації здобувачки є обґрунтованими, отримані на основі теоретичних досліджень та поставлених у роботі завдань. Кваліфікаційна робота виконана з дотримання вимог актуальності.

Недоліки роботи. За текстом зустрічаються помилки, невдалі вислови, але вони не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Загальний висновок і оцінка роботи. Робота є актуальною, має елементи наукової новизни та практичного значення, а також відповідає всім вимогам, що представлені у «Положенні про порядок підготовки та захисту кваліфікаційних робіт НФаУ» та може бути представлена до розгляду у Екзаменаційну комісію та оцінена на високому рівні.

Рецензент

доц. Любов ТЕРЕЩЕНКО

«15» грудня 2022 р.

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ № 19

«19» грудня 2022 року

м. Харків

засідання кафедри

Організації та економіки фармації

Голова: завідувачка кафедри, доктор фарм. наук, професор Алла НЕМЧЕНКО.

Секретар: канд. фарм. наук, асистент Алла ЛЕБЕДИН.

ПРИСУТНІ:

зав. каф., проф. Алла НЕМЧЕНКО, проф. Ганна ПАНФІЛОВА, доц. Вікторія НАЗАРКІНА, доц. Марина ПОДГАЙНА, доц. Віталій ЧЕРНУХА, доц. Геннадій ЮРЧЕНКО, доц. Марія ПОДКОЛЗІНА, доц. Олена ВИННИК, доц. Наталія ТЕТЕРИЧ, доц. Ірина ПОПОВА, доц. Наталія ДЕМЧЕНКО, доц. Вікторія МІЩЕНКО, ас. Алла ЛЕБЕДИН, ас. Юлія КУРИЛЕНКО, ст. лаб. Ірина МАЛЮК, ст. лаб. Тетяна ЧИНЯКОВА.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Про представлення до захисту в Екзаменаційну комісію кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти випускного курсу НФаУ 2023 року випуску.

СЛУХАЛИ: про представлення до захисту в Екзаменаційну комісію кваліфікаційної роботи на тему: «Аналіз основних показників соціально-психологічного захисту фармацевтичних фахівців», здобувача вищої освіти Фс18(4,5з)дв-01а групи НФаУ 2023 року випуску Ілони ОЛІЙНИК

Науковий керівник: Наталія ТЕТЕРИЧ

Рецензент: Любов ТЕРЕЩЕНКО

УХВАЛИЛИ: Рекомендувати до захисту кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти Фс18(4,5з)дв-01а групи Ілони ОЛІЙНИК на тему: «Аналіз основних показників соціально-психологічного захисту фармацевтичних фахівців».

Зав. кафедри організації та
економіки фармації

Алла НЕМЧЕНКО

Секретар кафедри

Алла ЛЕБЕДИН

НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

Направляється здобувачка вищої освіти Ілона ОЛІЙНИК до захисту кваліфікаційної роботи за галуззю знань 22 Охорона здоров'я спеціальністю 226 Фармація, промислова фармація освітньою програмою Фармація на тему: «Аналіз основних показників соціально-психологічного захисту фармацевтичних фахівців»

Кваліфікаційна робота і рецензія додаються.

Декан факультету _____ / Ольга НАБОКА /

Висновок керівника кваліфікаційної роботи

Здобувачка вищої освіти Ілона ОЛІЙНИК групи Фс18(4,5з)дв-01а сумлінно та відповідально ставилась до роботи, вчасно та акуратно виконувала усі завдання.

Керівник кваліфікаційної роботи

Наталія ТЕТЕРИЧ

«7» грудня 2022 р.

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційну роботу розглянуто. Здобувачка вищої освіти Ілона ОЛІЙНИК допускається до захисту даної кваліфікаційної роботи в Екзаменаційній комісії.

Завідувачка кафедри
організації та економіки фармації

Алла НЕМЧЕНКО

«19» грудня 2022 року

Кваліфікаційну роботу захищено

у Екзаменаційній комісії

« ____ » _____ 2023 р.

З оцінкою _____

Голова Екзаменаційної комісії,

доктор фармацевтичних наук, професор

_____ / Олег ШПИЧАК /